

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 20

ANDRA KAMMAREN

1965

29—30 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 29 april

	Sid.
Svar på interpellation av herr Lassinantti ang. mottagningsförhållanden för svenska TV-program inom Nordkalottområdet.....	3
Anslag till skolväsendet:	
Länsskolnämnderna: Avlöningar.....	6
Pedagogiskt utvecklingsarbete.....	7
Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.	14
Grundskolor m. m.: Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.	23
Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar.....	24
Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor.....	36
Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.	38
Bidrag till driften av lokala yrkesskolor.....	39
Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. ...	43
Bidrag till driften av folkhögskolor.....	45
Uppförande av vissa studentbostadshus	51
Interpellation av herr Hector ang. en svensk humanitär insats i Nord- och Sydvietnam.....	52
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Eriksson i Bäckmora ang. upprätthållande av ett livskraftigt jordbruk i Norrland	53
herr Larsson i Borrbjörby ang. kontrollen av importen av kreatursfoder	53
herr Persson i Heden ang. kärnvapenforskningen	53
herr Sjöholm ang. höjning av existensminimum	53

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 29 april

Statsutskottets utlåtande nr 51, ang. allmän beredskapsstat, i vad avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram	5
---	---

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 52, ang. allmän beredskapsstat (justitie- departementet)	5
— nr 53, ang. allmän beredskapsstat (försvarsdepartementet).....	5
— nr 54, ang. allmän beredskapsstat (socialdepartementet).....	5
— nr 55, ang. allmän beredskapsstat (kommunikationsdepartementet)	5
— nr 56, ang. allmän beredskapsstat (finansdepartementet).....	5
— nr 57, ang. allmän beredskapsstat (ecklesiastikdepartementet)...	6
— nr 58, ang. allmän beredskapsstat (handelsdepartementet).....	6
— nr 59, ang. allmän beredskapsstat (inrikesdepartementet).....	6
— nr 60, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (justitiedeparte- mentet).....	6
— nr 61, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (försvarsdeparte- mentet)	6
— nr 62, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (socialdepartementet)	6
— nr 63, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (kommunikations- departementet).....	6
— nr 64, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (inrikesdeparte- mentet).....	6
— nr 65, ang. godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.	6
— nr 66, om anslag till skolväsendet.....	6
— nr 67, ang. anslag till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor m. m.	51
— nr 68, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom ecklesia- stikdepartementets verksamhetsområde	51
— nr 69, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II (ecklesiastikdepar- tementet).....	51
— nr 70, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag inom socialdepartementets verksamhetsområde	52
— nr 71, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens mental- sjukhus m. m.	52

Torsdagen den 29 april

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen.

§ 1

Justerades protokollet för den 23 innevarande april.

§ 2

Svar på interpellation ang. mottagningsförhållandena för svenska TV-program inom Nordkalottenområdet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Lassinantti har frågat mig, om jag är beredd att medverka till åtgärder, som kan underlätta mottagning av svenska TV-program inom Nordkalottenområdet.

Enligt den gängse bestämningen av Nordkalottenområdet innefattar detta i stort sett de delar av Sverige, Norge och Finland, som är belägna norr om polcirkeln. Vad först angår möjligheterna att mottaga svenska TV-program inom den *svenska delen av Nordkalottenområdet* siktar aktuella utbyggnadsplaner till att ge så gott som hela befolkningen — ungefär 80 000 personer — möjlighet därtill. Samtliga större sändarstationer som avses för området har redan tagits i bruk, nämligen Kiruna, Gällivare och Pajala. Därför har elva mindre slavstationer uppförts, varigenom sammanlagt ungefär 96 procent av befolkningen inom området i dagens läge har möjlighet att mottaga de svenska sändningarna. Ytterligare slavstationer — främst inom Karesuando socken, som särskilt nämns i interpellationen — kommer att uppföras under de närmas-

te två åren. Vid utgången av budgetåret 1966/67 beräknas samtliga slavstationer enligt de aktuella utbyggnadsplanerna vara i drift.

I fråga om de *finska och norska delarna av Nordkalottenområdet* begränsas möjligheterna att mottaga svenska TV-program av det förhållandet, att dessa utsändes på ultrakortvåg, vilket för god mottagning i stort sett förutsätter optisk sikt mellan sändarstationens antenn och mottagarantenn. Detta ger för de större stationerna räckvidder på 80—100 km, vilket innebär att godtagbar mottagning i grannländerna blir möjlig endast i vissa gränstrakter. En relativ förbättring vore i och för sig tänkbar genom att antingen anlägga någon eller några ytterligare större sändarstationer i själva gränsområdena eller genom att öka sändningseffekten hos de befintliga stationerna. Möjligheter härtill saknas emellertid i praktiken genom de nödvändiga begränsningar i våglängdsutnyttjandet, som regleras av internationella överenskommelser.

Beträffande de faktiska mottagningsförhållandena i dagens läge kan konstateras, att den del av Finland som gränsar till Norrbotten är relativt väl tillgodosedd genom sändningarna från den större stationen i Pajala och slavstationerna i Karesuando och Muodoslompolo. Inom den norska delen av Nordkalotten är det däremot av topografiska och demografiska skäl endast i ringa utsträckning möjligt att mottaga svenska sändningar. Den enda tekniska möjlighet, som i sådana fall i praktiken föreligger att förbättra förhållandena, torde vara att mottagarlandet självt — då förutsättningar därtill föreligger — upprättar slavstationer för återutsändning av de svenska pro-

Svar på interpellation ang. mottagningsförhållandena för svenska TV-program inom Nordkalottenområdet

grammen. Med hänsyn till sådana stationers begränsade räckvidd måste de då placeras i närheten av de orter, som man vill tillgodose.

Jag vill i sammanhanget erinra om de överläggningar, som på senaste tiden ägt rum om överföring — via slavstationen i Vassijaure och en omformare på den norska sidan — av det svenska TV-programmet till Narviksområdet. Det gäller här ett provisoriskt arrangemang i avvaktan på att det norska televisionsnätet når fram till berörda område. Överföringen dit av svenska program kan förväntas komma i gång inom den allra närmaste framtiden.

Den positiva inställningen till lösningen av detta aktuella problem är ett uttryck för beredvilligheten från svensk sida att i förekommande fall — då förutsättningar i övrigt föreligger — medverka till åtgärder, som underlättar mottagning av svenska TV-program inom Nordkalottenområdet.

Vidare anförde

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Skoglund för svaret på min interpellation, ett svar som jag gärna tolkar som positivt.

Bakgrunden till interpellationen var i första hand de otillfredsställande mottagningsförhållandena i Karesuandoområdet. Det finns flera byar där uppe som endast med stor svårighet kan ta del av de svenska TV-programmen.

Det var alltså i första hand rent inhemska skäl som kom till uttryck i interpellationen. Vår radio har ju en monopolställning, och därav följer en logisk skyldighet att söka täcka hela vårt lands territorium. Det är mycket viktigt att folk som bor i perifera bygder kan följa radio- och TV-programmen för att hålla sig orienterade om den allmänna debatten. Ödemarkens människor har fått på sin lott att vara vår

odlings utposter i bygder där man måste ha folk.

När herr statsrådet talar om att en slavsändare för TV skall anläggas i Karesuandoområdet, så skulle jag vilja vädja till statsrådet att se till att dess räckvidd inte blir alltför snäv. Egentligen borde vi få en kraftig sändare just där uppe, dels för att med framgång kunna betjäna hela vårt territorium och dels för att praktisera nordism på detta område.

Där uppe i norr är människorna vana vid att umgås över gränserna, och jag tycker att det skulle vara en gärd av aktning för det nordiska samarbetet att sörja för att våra TV-program kan ses på andra sidan gränsen. I norra Finland t. ex. har möjligheten att se svensk television skapat ett stort och positivt intresse för svenska språket, något som ur samnordisk synpunkt är mycket glädjande. Människorna i Karesuando-Enontekiö-Koutokeinoområdet utgör sedan gammalt en enhet. Där uppe existerar riksgrensarna mer på papperet än i folkets medvetande, och väl är det.

Frågan om radio- och TV-samarbetet i Norden behandlades utförligt vid Nordiska rådets tolfte session i Stockholm 1964. Den kulturella niomannakommittén, som beredde ärendet, var av den meningen, att det fanns stora förutsättningar att öka tillgången på grannländernas inte bara radio- utan också TV-program. Det anförs ofta av myndigheterna att våglängdsutnyttjandet regleras av internationella överenskommelser, som man inte kan göra någonting åt. Nog tycker man att de faktiska förhållanden, som kan redovisas om samarbetet över gränserna där uppe i norr, borde göra intryck även på dem som fastställer dessa internationella överenskommelser.

Herr statsrådet redovisar det samarbete i fråga om svenska TV-program som inletts i Kiruna-Narviksområdet. Det var ju en enskild man som monte-

Svar på interpellation ang. mottagningsförhållandena för svenska TV-program inom Nordkalottenområdet

rade upp en omformare, vilken gjorde det möjligt för Narvik med omnejd att se svensk TV. Detta var visserligen olagligt, men trycket från människorna blev så starkt, att de norska myndigheterna ordnade ett provisoriskt tillstånd för vederbörande, och därför kan man i Narvik i dag se svenska TV-program. I en interpellationsdebatt i norska stortinget för någon tid sedan blev det klarlagt att det förelåg ett synnerligen stort intresse även på regeringsplanet för ett utökat samarbete på detta område.

Med hänsyn till den intima samverkan på en mångfald olika områden inom Nordkalotten vore det enligt min mening olyckligt, om den praktiska politiken toge sig sådana uttryck, att när ett lands sändarnät byggs ut programmen från grannländerna skulle strypas. En sådan samverkan är t. ex. mellan Sverige och Finland i hög grad nödvändig redan av språkliga skäl. Det finns folk i Sverige som under lång tid betalat både radio- och TV-licens till Sverige men som inte haft möjlighet att följa med de svenska programmen därför att de saknat språkliga förutsättningar för detta.

Jag vill gärna vitsorda kommunikationsministerns stora intresse för det nordiska samarbetet — han var en av dem som 1957 väckte medlemsförslaget i Nordiska rådet om ökat samarbete inom Nordkalotten, men jag kan ändå inte underlåta att till tacket för svaret på min interpellation foga en vördsam hemställan till statsrådet att ta samarbetet på radions och televisionens områden i Norden så seriöst som det över huvud taget är möjligt att göra.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträ-

de gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Vigelsbo*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i anledning av prisutvecklingen beträffande livsmedel, och

herr *Lorentzon*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder för att förlägga en ersättningsindustri till Adalsområdet.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 4

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram,

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde,

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde,

Länsskolnämnderna: Avlöningar

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7**Anslag till skolväsendet**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1965/66 till skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4**Länsskolnämnderna: Avlöningar**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr **KEIJER** (fp):

Herr talman! I ett motionspar har riksdagsmän från Stockholms stad och län hemställt om inrättande av ännu en tjänst som skolinspektör vid skolnämnden för Stockholms stad och län. Den hemställda bygger på ett starkt dokumenterat behov.

Stockholms län har en följd av år visat en expansion utan motsvarighet i riket. År 1958, då länsskolnämnden tillkom, var folkmängden i länet cirka

Pedagogiskt utvecklingsarbete

430 000. Sex år senare hade folkmängden ökat till cirka 560 000, d. v. s. en ökning med inte mindre än 30 procent. Denna väldiga utveckling återspeglas på skolväsendets område. Antalet klasser i den obligatoriska skolan i Stockholms län var för sex år sedan 2 136. Nu är antalet klasser i grundskolan 2 938. Det innebär, att klassantalet i länet ökat med nära 40 procent under denna tid. Antalet gymnasieklasser har fyrdubblats under samma period. Antalet elever i skolor som står under insyn av skolnämnden i Stockholms stad och län uppgår till omkring 200 000, och antalet där tjänstgörande lärare är omkring 10 000.

Redan före den 1 juli 1964 var arbetsbördan oproportionerligt stor för skolinspektörerna vid nämnden. Sedan arbetsområdet utvidgats, därigenom att nämnden blivit mellaninstans också för Stockholms stad, och sedan i övrigt en mängd nya arbetsuppgifter tillkommit, har det blivit allt svårare för skolinspektörerna att hinna med de uppgifter som enligt arbetsordningen åligger dem.

Ett arbetsområde som blivit alltmer omfattande är yrkesskolväsendet, som under senare år vuxit enormt inom området. Antalet heltidskurser i yrkesskolorna i Stockholms stad och län uppgick år 1963 till inte mindre än 1 098 och antalet deltidskurser till 2 238. Av landets 71 statsunderstödda enskilda yrkesskolor, som numera sorterar under nämnderna, finns i Stockholms stad och län 36, alltså mer än hälften.

För alla de arbetsuppgifter som åligger nämnden finns en personal på 14 personer, därav tre skolinspektörer. Den förstärkning som nu behövs, sedan nämnden fått några nya tjänster för de administrativa uppgifterna, är en skolinspektör.

Det är tacknämligt att pengar ställs till förfogande för anlitande av experter, men dessa har inte möjlighet att följa upp ärendena på samma sätt som

en ordinarie skolinspektör. Jag har senast i dag av en ledamot av skolnämnden fått bekräftat hur verkligt besvärande arbetsförhållandena är på inspektörssidan.

Jag tar utskottets skrivning som ett löfte om att frågan om en förstärkning skall tas upp och har därför inget yrkande.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Herr Keijers sista ord i hans inlägg täcker fullständigt den uppfattning som statsutskottet har på denna punkt. Skolöverstyrelsen har inte begärt ytterligare någon ny skolinspektörstjänst för skolnämnden i Stockholms stad och län och inte heller Kungl. Maj:t har gjort det. Däremot föreslås i propositionen, och det tillstyrker utskottet, att de nu 14 befattningshavarna utökas med 6 nya och att dessutom ett ganska försvarligt belopp ställs till förfogande för anlitande av extra arbetskraft och experter. Slutligen säger utskottet att man bör genom skolöverstyrelsen få övervägt huruvida ytterligare en ny inspektörstjänst framdeles bör inrättas. Med den formuleringen tycker jag att man bör kunna känna sig nöjd i Stockholms stads och läns skolnämnd.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 5—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11**Pedagogiskt utvecklingsarbete**

Kungl. Maj:t hade (bilaga 10, punkt D 11, s. 209—216) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1965/66 anvisa ett reservationsanslag av 3 010 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

Pedagogiskt utvecklingsarbete

herr *Lundström m. fl.* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 145) i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete uppräknades med 500 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och därför till pedagogiskt utvecklingsarbete för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 510 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 174) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 195), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt skolöverstyrelsen att till nästa års riksdag utreda och framlägga förslag i syfte att intensifiera utvecklingsarbetet på det pedagogiska området;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 275) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 330), i vilka hemställts att riksdagen till Pedagogiskt utvecklingsarbete under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1965/66 måtte anvisa ett reservationsanslag av 3 950 000 kr.;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Carlshamre* väckt motion (II: 444), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att till Pedagogiskt utvecklingsarbete för budgetåret 1965/66 anvisa ett reservationsanslag av 3 410 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 114 och II: 145, I: 275 och II: 330 samt II: 444, förstnämnda två motioner såvitt nu var i fråga, till Pedagogiskt utvecklingsarbete för budgetåret 1965/66 anvisa ett reservationsanslag av 3 010 000 kr.;

II. att motionerna I: 174 och II: 195, i vad de avsåge uppdrag att till nästa

års riksdag utreda och framlägga förslag i syfte att intensifiera det pedagogiska utvecklingsarbetet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Larsson i Hedenäset, Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 114 och II: 145 samt II: 444 ävensom med bifall till motionerna I: 275 och II: 330, förstnämnda två motioner såvitt nu var i fråga, till Pedagogiskt utvecklingsarbete för budgetåret 1965/66 anvisa ett reservationsanslag av 3 950 000 kr.;

b) av herrar *Wallmark, Strandberg, Bohman* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 174 och II: 195, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till nästa års riksdag i syfte att intensifiera utvecklingsarbetet på det pedagogiska området.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! För pedagogiskt utvecklingsarbete föreslår vi reserverar ett högre anslag än vad utskottsmajoriteten har stannat för. Utskottsmajoriteten har — och utskottets värderade försvarare avser antagligen att göra detsamma — i sin motivering för utskottsförslaget åberopat den procentuella förhöjningen av anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete de senaste åren.

Låt mig då inledningsvis påpeka hur ofullständig en sådan motivering är. Den kan inte tillmätas någon avgörande betydelse med mindre det är klart att medelsanvisningen det år man tar som utgångspunkt svarar emot det verkliga

Pedagogiskt utvecklingsarbete

behovet, och detta därtill endast om man samtidigt tar hänsyn till de behovförändringar som inträtt under mellantiden.

Av väl så stort intresse i detta sammanhang synes mig vara de uppgifter som skolöverstyrelsen meddelat om anslaget för pedagogiskt utvecklingsarbete i relation till de samlade skolkostnaderna. I industriella sammanhang synes det enligt skolöverstyrelsen förhålla sig så att belopp motsvarande 2—2,5 procent av de totala driftkostnaderna vanligen anslås till utvecklingsarbete.

De statliga forskningsutgifternas storlek har i propositionen 69 år 1964 beräknats till 2,1 procent av den samlade statliga driftbudgeten. För skolväsendets del kan samtidigt under utvecklingsanslaget anvisade medel beräknas till endast omkring 0,2 procent av de totala driftanslagen för skolväsendet. För pedagogiskt utvecklingsarbete är det således ännu alltför små belopp som anvisas, vilken procentuell förhöjning som än må kunna framräknas för de senaste åren.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet gäller i grund och botten förverkligandet av de senaste årens olika skolreformer. Det är fråga om forskning och försök som syftar till att ge skolan en utformning som gör den skickad att förverkliga den dubbla målsättningen att fostra till såväl självständighet som gemenskap. Samtidigt som gemenskapen markeras genom bl. a. de sammanhållna klasserna uppställes kravet på ett större hänsynstagande till den enskilde elevens förutsättningar, till hans begåvningsgrad, begåvningsart, hemförhållanden och till hans intressen och läggning.

Våra dagars föränderliga samhälle ställer i och för sig nya krav och behov i fråga om undervisning och skolarbete. Härvid undergår även förutsättningarna för arbetet fortgående förändringar. Det är därför nödvändigt att man genom ständiga experiment och forskning verkar för att skolans utveckling sker i

takt med samhällets och så att den främjar en god samhällsutveckling.

Det är mot bakgrunden av vad som här har anförts som det har syns oss att de olika utvecklings- och forskningsuppgifter som skolöverstyrelsen i sin framställning har presenterat och begärt medel till är så angelägna att någon nedprutning icke, enligt vårt sätt att se, kan vara riktig från skolans och samhällets synpunkt. Därför föreslår vi också att riksdagen bifaller skolöverstyrelsens framställning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 a vid föreliggande punkt.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Vi befinner oss för närvarande i ett skede av stora och betydelsefulla skolreformer. Det gäller grundskolan, gymnasiet och fackskolorna för att ta några exempel. I ett sådant skolreformatoriskt skede måste det vara ytterst betydelsefullt att vi ägnar tillbörlig uppmärksamhet åt det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Statsutskottet har också i sin skrivning understrukit betydelsen av ett oavbrutet utvecklingsarbete på det pedagogiska och det psykologiska fältet och anser att departementschefens förslag om en höjning av anslaget med 900 000 kronor till 3 010 000 kronor är helt tillfredsställande.

Herr talman! Detta måste ändå vara en felsyn. Studerar man skolöverstyrelsens uttalade önskemål finner man att det förslag som lämnats av departementet inte är mer än hälften av vad skolöverstyrelsen har äskat. Skolöverstyrelsen har begärt en höjning på i runt tal 1,8 miljoner och har t. ex. föreslagit ett särskilt organ som skulle benämnas skolväsendets provinstitut. Institutet skulle arbeta med framställning av standardprov m. m.

Ser man på vad som skulle vara önskvärt och betydelsefullt för det allmänna skolväsendet när det gäller det pedagogiska utvecklingsarbetet är det fram-

Pedagogiskt utvecklingsarbete

för allt pedagogiska och psykologiska undersökningar av olika slag — t. ex. undersökningar rörande lagundervisning.

På detta område har under det senaste året, eller kanske man skall säga de senaste åren, amerikanen dr Trumps metod kommit i blickfältet, en metod med storklasser och gruppundervisning samt individuell undervisning enligt en speciell metod. Här behövs onekligen experiment och undersökningar. Vidare kan nämnas undersökningar rörande undervisningens individualisering. Särskilt betydelsefullt nu måste undersökning om utbildningsmetoder för handikappade personer sägas vara. Vidare har vi utvecklingsarbete då det gäller test och metoder för skolpsykologisk verksamhet samt för studie- och yrkesorientering.

Jag kan nämna vad skolöverstyrelsen också framhåller, t. ex. framställning av undervisningsfilm och av vissa undervisningshjälpmedel samt produktion av läroböcker i övnings- och yrkesämnen, utarbetandet av vissa korrespondenskurser och försöksverksamhet med språklaboratorier.

Inte minst väsentligt anser jag det vara att det sker en omläggning och modernisering av fysikundervisningen, i första hand vid de allmänna och tekniska gymnasierna, men också en omläggning och modernisering av biologiskundervisningen på det allmänna gymnasiet och en modernisering av kemiundervisningen på elementärstadiet. Nämnas kan också viss verksamhet vid statens blind- och dövskolor.

När det gäller yrkesskoleväsendet vill jag endast nämna att det där krävs en reformpedagogisk verksamhet vid vissa fackskolor och avdelningar för yrkesundervisning samt mycket annat.

Jag finner nu att ecklesiastikministern delar skolöverstyrelsens uppfattning på många av dessa punkter. Han önskar i första hand få till stånd ökade insatser i fråga om undervisning och

undersökningsverksamhet och för framställning av vissa undervisningshjälpmedel. Han understryker också vikten av att försök göres med varierande klassstorlekar och med lagundervisning. Men han är inte beredd att tillstyrka det anslag som skolöverstyrelsen har begärt, utan nöjer sig med hälften av detta belopp.

Det är ytterst angeläget att en kraftig satsning äger rum på det pedagogiska utvecklingsarbetets område. I statsverkspropositionen har, såsom jag tidigare nämnde, framlagts en del värdefulla förslag, men det är onekligen motiverat att gå ännu längre i fråga om detta utvecklingsarbete. En intensiv forskning och försöksverksamhet på pedagogikens område måste sägas utgöra en mycket viktig beståndsdel i strävandena att höja skolväsendets allmänna kvalitet och undervisningens effektivitet. Jag erinrar i detta sammanhang på nytt om den Trumpska metoden eller någon modifierad form av denna metod. Vidare måste det bedrivas en försöksverksamhet med nya undervisningsmetoder och hjälpmedel för handikappade liksom även en utökad yrkespedagogisk forskningsverksamhet.

Herr talman! Mot bakgrunden av allt detta har vi reserverat inte ansett det tillräckligt med ecklesiastikministerns förslag om en anslagshöjning på 900 000 kronor, utan vi föreslår en höjning med ytterligare 500 000 kronor. Vi sträcker oss alltså inte upp till det belopp skolöverstyrelsen önskat, men vårt förslag innebär en sammanlagd höjning med 1,4 miljon kronor.

Jag yrkar bifall till reservation 1 a.

I detta anförande instämde herr Westberg (fp).

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Det förefaller råda fullkomlig enighet om vikten av pedagogiskt utvecklingsarbete och även om att detta arbete måste intensifieras. Det är glädjande att ett progressivt tänkande

Pedagogiskt utvecklingsarbete

nu gör sig gällande härvidlag. Skolan befinner sig i en explosiv utveckling, och alla tycks vara tillfredsställda därmed — t. o. m. högern synes glädja sig åt den förändringens vind som blåser genom det svenska undervisningsväsendet.

Vad vi hittills åstadkommit genom våra riksdagsbeslut på skolans område är en yttre skolreform. Det är de yttre anordningarna, organisationen, som har stått i centrum för intresset. Men nu har tiden kommit till den inre skolreformen, och det finns utan tvivel ofantligt mycket att göra i det avseendet. Skolarbetet går ju alltså i stort sett efter gamla mönster. Det är de gamla nedärvda undervisningsmetoderna som fortfarande dominerar. Lärarna är ju utbildade för dessa äldre metoder; det är i viss utsträckning fallet även med de yngre lärarna, eftersom handledarna ofta inte har hunnit med den omställning som hade varit nödvändig.

Det förhållandet att det är fråga om någonting helt nytt sammanhänger kanske främst därmed att skolan har fått en ny målsättning. I centrum står personlighetsfostran, inklusive den fostran till självständighet och gemenskap som herr Larsson i Hedenäset här talat om. Denna målsättning kräver nya metoder. Den yttre situationen, med sammanhållna klasser långt upp i skolåldern, är en annan nyhet som kräver en omställning. Den förutsätter framför allt individualisering, som i sin tur måste bygga på självverksamhet.

En omläggning är också på gång. Intresset för denna omläggning är stort. Det gäller lärarna själva och det gäller skolmyndigheterna, både de centrala och de lokala, liksom även Kungl. Maj:t. Det gäller också de firmor som framställer läroböcker och undervisningsmateriel och det gäller forskarna på området. I själva verket väller över oss en störtflod av nya idéer, egna och importerade, och det är nödvändigt att denna flod ledes in i en fåra som garan-

terar ett lugnt lopp, utan forsar och översvämningar.

Skolöverstyrelsen har för denna del av reformarbetet framlagt ett ambitiöst program, vilket bara är att med tillfredsställelse notera. Men programmet är så pass stort och omfattande att alla projekten knappast kan igångsättas under nästa budgetår. Ur denna synpunkt måste Kungl. Maj:ts ansevliga höjning av anslaget betraktas som tillräcklig och realistisk. Vi bör även ha i minnet att många av de uppgifter, som herr Källstad talade om, är tillgodosedda inom andra anslag på åttonde huvudtiteln.

Jag tror också att man bör vara en smula försiktig. Jag vill påminna om följande omständighet. Vi har haft en tolvårig försöksverksamhet med nioårig enhetsskola, en verksamhet där nytt bröts mot gammalt. Den var inte av särdeles systematisk karaktär. Vi har under tiden fått en försöksskola i Linköping med begränsade men systematiska uppgifter. Innan vi skils åt för den här sessionen kommer måhända lärarutbildningsakkunnigas betänkande att föreligga.

Skolkommissionen föreslog på sin tid att till varje lärarhögskola skulle anknäytas en experiment- och demonstrationsskola. Man skulle experimentera fram de nya metoderna samtidigt som man skulle visa hur de tillämpades, så att de blivande lärarna verkligen fick en konkret uppfattning om detta. Det är möjligt att den utbyggnad, som vi inte har åstadkommit under 50-talet, blir nödvändig på grundval av förslaget från lärarutbildningsakkunniga. Då får riksdagen tillfälle att ta upp detta pedagogiska utvecklingsproblem i en mycket större skala.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Statsutskottet anser liksom de föregående talarna att det är en

Pedagogiskt utvecklingsarbete

angelägenhet av stor vikt att det pedagogiska utvecklingsarbetet förs vidare och i mån av möjligheter intensifieras.

I sina äskanden till denna riksdag har skolöverstyrelsen velat fördubbla anslaget för ändamålet, under det att departementschefen har ansett att en ökning av resurserna med ungefär 50 procent är tillräckligt. Det är ju inte så särdeles ovanligt att det föreligger skiljaktigheter mellan vad ämbetsverken begär och vad Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bevilja. Här liksom på så många andra områden görs en avvägning mellan olika angelägna behov.

Herr Larsson i Hedenäset gjorde en jämförelse mellan den andel i procent av de totala driftkostnaderna, som det föreslagna anslaget till det pedagogiska utvecklingsarbetet utgör, och den andel av driftkostnaderna inom näringslivet som där används för utvecklingsarbete. Den jämförelsen utföll enligt herr Larssons uppfattning inte särdeles förmånligt för det pedagogiska utvecklingsarbetet. Jag vill i det sammanhanget bara påpeka att det pedagogiska utvecklingsarbetet ingalunda försiggår enbart i skolöverstyrelsens regi. Vi har pedagogiska institutioner vid våra universitet där sådant utvecklingsarbete självfallet bedrivs i vetenskapliga former, och vi har också en dylik verksamhet vid lärarhögskolorna.

Det är klart att statsutskottet vid bedömning av Kungl. Maj:ts förslag, med hänsynstagande till de förhållanden jag här har berört, har att ta ställning till frågan om det föreslagna beloppet är tillräckligt eller inte. På grundval av det material som har stått till statsutskottets förfogande har dess majoritet ansett att den föreslagna höjningen av anslaget är tillräckligt för nästkommande budgetår.

Hur mycket detta utvecklingsarbete kan intensifieras i framtiden och hur stora behov av anslagshöjningar som då kan förekomma har vi svårt att be-

döma i dag. Det sammanhänger med att vi här i riksdagen har fått en relativt dålig för att inte säga helt bristfällig redogörelse för hur stor personal, lämpad för detta arbete, som skolöverstyrelsen kan uppbringa. Om detta arbete skall kunna bedrivas i tillräcklig omfattning sammanhänger först och sist med de personella resurserna och storleken av det belopp som arbetet kommer att kräva.

För att riksdagen skall kunna göra en sådan bedömning i framtiden och avgöra om skolöverstyrelsens äskanden kontra departementschefens förslag är rimliga, behöver riksdagen en redovisning av dessa personella resurser. En sådan redovisning måste då också kompletteras med de förslag till utredningsuppgifter, som man självfallet har till grund för sitt arbete i skolöverstyrelsen. Herr Källstad var inne på detta och räknade upp en rad enligt hans uppfattning — och jag tror jag kan instämma på varje punkt — angelägna uppgifter för utvecklingsarbetet. Jag vill i det sammanhanget bara peka på att i reservationen 1 b till detta utlåtande krävs just en sådan utredning som jag här har talat om och som syftar till att ge riksdagen bättre möjligheter än vi haft i år att bedöma dessa anslags storlek.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan utom beträffande reservationen 1 b som jag ber att få tillstyrka.

Herr ARVIDSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Situationen på den borgerliga kanten är något egenartad. Herr Larsson i Hedenäset och herr Källstad har slutit upp omkring skolöverstyrelsens program — som är mycket stort, omfattande, detaljerat och planmässigt. Men herr Turesson anser allt detta vara otillräckligt och vill ha bättre upplysningar; vi bör göra en särskild utredning om saken.

Pedagogiskt utvecklingsarbete

Alla de problem som herr Källstad tog upp har såvitt jag förstår hämtats från skolöverstyrelsens petita, och herr Larssons i Hedenäset synpunkter är också hämtade där. Även allt det som herr Turesson önskar finns med i skolöverstyrelsens stora plan. Jag vill erinra om att skolöverstyrelsen har en särskild avdelning för utvecklingsarbete. Det är helt onödigt med en utredning, och jag tycker att herr Turesson gick ut på krigsstigen litet i onödan.

Herr TURESSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag var finkänslig nog att inte nämna var mina företrädare här i talarstolen hade tagit alla sina förslag om utredningsuppgifter. Jag vet mycket väl att skolöverstyrelsen har en förteckning. Men vad vi saknar är en angelägenhetsgradering av förslagen, en tidtabell för deras genomförande och — vad jag särskilt uppehöll mig vid — en redovisning av de personella resurserna för att kunna genomföra dem.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Herr Arvidson fann uppträdandet på den borgerliga kanten något egenartat. Tillåt mig säga, herr Arvidson, att här företräder vi var och en sitt parti. Och om herr Arvidson trivs i det sällskap han fått, så skall jag inte missunna honom den glädjen.

Här har skolöverstyrelsen presenterat ett ambitiöst program, sade herr Arvidson, men räcker resurserna?, frågade han. Sedan spann herr Turesson vidare på den tråden.

Det är alldeles riktigt att vi reserveranter har hämtat våra förslag från skolöverstyrelsens framställning. Det har vi inte stuckit under stol med, utan vi har klart och tydligt deklarerat att vi stöder den framställningen och de yrkanden som däri göres. Om man ifrågasätter huruvida resurserna räcker till och huruvida skolöverstyrelsen har gjort en realistisk bedömning av våra forskningsresurser, så tycker jag det

hade varit klädsamt om detta hade ifrågasatts redan under avdelningens arbete, så att vi hade fått tillfälle att infordra uppgifter från skolöverstyrelsen på dessa punkter.

Slutligen ber jag att återigen få citera en man som sysslar med dessa frågor och kan dem, nämligen undervisningsrådet Nils-Eric Svensson, som har sagt: »Vänta inte underverk men ge oss chans att göra dem!»

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Med anledning av herr Arvidsons lilla älskvärdhet i inledningen av sitt anförande, när han talade om det parti som jag representerar, ber jag att få tala in följande i protokollet.

Herr Arvidson säger att även högern nu har börjat inse att det blåser en förändringens vind. Jag vill säga på precis samma sätt, herr Arvidson. — Även socialdemokraterna börjar förstå att man måste satsa på kvalitet i skolväsendet. Och ett sätt att göra det är att ge utrymme för ett omfattande pedagogiskt utvecklingsarbete.

Vi skall också erinra oss att det är tack vare oppositionens påminnelser om värdet av ett utvidgat pedagogiskt utvecklingsarbete som dessa anslag har höjts under de senaste två åren. Den höjning som departementschefen föreslagit i år anser jag vara väl avvägd med tanke på de samhällsekonomiska och personella resurser vi har.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1 a); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Hedenäset begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Den, som vill, att kammararen bifaller statsutskottets hemställan i punkten 11:o mom. I) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen 1 a) av herr Boman m. fl.

Sedan kammararens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammararens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Hedenäset begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 138 ja och 70 nej, varjämte 2 av kammararens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1 b); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammararen bifaller statsutskottets hemställan i punkten 11:o mom. II) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen 1 b) av herr Wallmark m. fl.

Sedan kammararens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammararens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 155 ja och 30 nej, varjämte 26 av kammararens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 12 och 13

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 14***Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt D 14, s. 222—230) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grunderna för statens bidrag till driftkostnaderna för Kristofferskolan, dels till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 430 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammararen av herr *Lundström m. fl.* (I: 114) och den andra inom andra kammararen av herr *Ohlin m. fl.* (II: 145), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte I. besluta att anslaget till skrivhjälp åt lärare på grundskolans högstadium uppräknades med 200 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och därför till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 430 200 000 kr., II. i skrivelse till

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Kungl. Maj:t 1) anhålla, att skolöverstyrelsen gäves i uppdrag att under läsåret 1965/66 göra kartläggning av grundskolans läge i fråga om personal, lokaler, läroböcker och andra hjälpmedel, angivande i vilken utsträckning brister föreläge, samt anhålla att Kungl. Maj:t i 1966 års statsverksproposition redovisade denna kartläggning och framlade förslag för ett planmässigt tillgodoseende av föreliggande behov, 2) anhålla om att Kungl. Maj:t på grundval av skolöverstyrelsens förslag skyndsamt utarbetade förslag till grunder för statligt bidrag för pedagogisk skolbibliotekstjänstgöring i grundskolan samt att dessa förelades 1965 års höstriksdag för beslut, 3) ge till känna vad i motionerna anförts angående studie- och yrkesvägledningen samt begära en skyndsamt utredning angående studie- och yrkesvägledningens utformning, omfattning och organisation, 4) begära en utredning angående utbildning av för skolväsendets hjälpmedelsinstitutioner lämplig personal;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 158) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 209);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 174) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 195), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte I. besluta att delningstalet i klasserna på grundskolans mellan- och högstadium skulle vara 25, dock att tills vidare delningstalen finge utgöra högst 30, II. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t vid bifall till yrkandet under I. måtte uppdraga åt 1960 års lärarutbildningssakkunniga att efter företagen utredning avge förslag till tidsplan för sänkning av delningstalen, III. i övrigt beakta vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 383) och den

andra inom andra kammaren av herr *Westberg m. fl.* (II: 486), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsamt utredning för granskning av motiven för och konsekvenserna av den värderande klassificeringen av skolans undervisningsämnen som nu förekomme och i övrigt klarlägga alla stadgetekniska, ekonomiska och andra frågor som sammanhänge med nuvarande indelning i ämnesgrupper och dem som kunde aktualiseras genom eventuell avveckling av systemet;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 602) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt* (II: 333).

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge ökning av anslaget till skrivhjälp åt lärare på grundskolans högstadium, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grunderna för statens bidrag till driftkostnaderna för Kristofferskolan;

b) till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 430 000 000 kr.;

III. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge en kartläggning under läsåret 1965/66 av grundskolans läge i fråga om personal, lokaler, läroböcker m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge förslag till grunder för statsbidrag till pedagogisk bibliotekstjänstgöring i grundskolan, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge utredning angående utbildning av för skolväsendets hjälpme-

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

delsinstitutioner lämplig personal, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge utredning angående studie- och yrkesorienteringens utformning, omfattning och organisation, icke måtte bifallas av riksdagen;

VII. att motionerna I: 158 och II: 209 icke måtte bifallas av riksdagen;

VIII. att motionerna I: 174 och II: 195, i vad de avsåge delningstal i klasserna på grundskolans mellan- och högstadium, icke måtte bifallas av riksdagen;

IX. att motionerna I: 383 och II: 486 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionerna I: 602 och II: 333 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett

dels att utskottet under I. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, besluta att anslaget till skrivhjälp åt lärare på grundskolans högstadium skulle ökas med 200 000 kr.;

dels ock att utskottet under II. — under förutsättning av bifall till yrkandet beträffande I. — bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grunderna för statens bidrag till driftkostnaderna för Kristofferskolan;

b) till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 430 200 000 kr.;

b) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors,*

Nelander, Mattsson och *Källstad*, vilka ansett att utskottet under III. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att skolöverstyrelsen gäves i uppdrag att under läsåret 1965/66 göra en kartläggning av grundskolans läge i fråga om personal, lokaler, läroböcker och andra hjälpmedel, angivande i vilken utsträckning brister föreläge, samt anhålla att Kungl. Maj:t i 1966 års statsverksproposition redovisade denna kartläggning och framlade förslag för ett planmässigt tillgodoseende av föreliggande behov;

c) av herrar *Boman, Axel Andersson, Nyman, Nihlfors, Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet under IV. och V. bort hemställa,

IV. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t på grundval av skolöverstyrelsens förslag skyndsamt utarbetade förslag till grunder för statligt bidrag till pedagogisk skolbibliotekstjänstgöring i grundskolan samt att dessa förelades 1965 års höstriktsdag;

V. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående utbildning av för skolväsendets hjälpmedelsinstitutioner lämplig personal;

d) av herrar *Wallmark, Strandberg, Bohman* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet under VIII. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 174 och II: 195, såvitt nu var i fråga, besluta dels att delningstalet i klasserna på grundskolans mellan- och högstadium skulle vara 25, dock att tills vidare delningstalen finge utgöra högst 30, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt 1960 års lärarutbildningsakkunniga att efter företagen utredning avge förslag till tidsplan för sänkning av delningstalen;

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

e) av herr *Thorsten Larsson*, utan an-
givet yrkande.

Punkten föredrogs; och anförde där-
vid:

Herr **KÄLLSTAD** (fp):

Herr talman! Statsutskottets majori-
tet har avvisat förslaget om en upprä-
kning av anslaget till skrivhjälp åt lärare
på grundskolans högstadium med hän-
visning till att anordningen har karak-
tär av försöksverksamhet. Men detta
kan väl inte vara ett tillräckligt starkt
skäl för ett så kategoriskt avvisande —
även försöksverksamheten kan ju be-
höva utvidgas och förstärkas.

Vi befinner oss i en situation då vi
måste komma till rätta med en så all-
varlig fråga som lärarrekruteringen;
bristen på utbildade pedagoger har ta-
git mycket allvarliga proportioner. I det
läget försöker man på skolans fält få
fram ett arbetssätt som skall präglas av
elevens individuella arbete, och härför
krävs förbättrade hjälpmedel.

Denna aktiva pedagogik, som måste
vara målsättningen, får inte bli en sak
på papperet utan den skall kunna träda
i verklig tillämpning. En avlastning
från lärarna av rutinarbeten av olika
slag är nödvändig för att skapa större
möjligheter för dem att koncentrera
sig på de rent pedagogiska uppgifterna.
Om lärarna kunde avlastas arbete med
utskrivning av betygs kataloger, arbets-
ordningar och diverse förteckningar,
duplicering av skrivningar o. s. v.
skulle de få större möjlighet att använ-
da tiden att lära känna den enskilda
elevens förutsättningar psykiskt och fy-
siskt. På så sätt skulle grundvalen ska-
pas för en om möjligt riktigare bedöm-
ning av eleven och vidtagande av lämp-
liga åtgärder i själva undervisningen.

Jag förmodar att inom näringslivet
och den statliga förvaltningen skulle
det anses uteslutet att misshushålla med
dyrbar arbetskraft genom att låta den
utföra arbete motsvarande utskrivning

av prov o. d. som lärarna nu tvingas
syssla med på egen hand.

En mycket kraftig höjning av ansla-
get till skrivhjälp åt lärarna är därför,
anser jag, synnerligen motiverad. Men
för att sådan hjälp skall kunna få den
effekt som erfordras behövs också en
kartläggning av det lokala behovet och
förslag till anslagsprinciper. Nu före-
ligger inte någon sådan plan, och där-
för har vi inskränkt oss till att i reser-
vation 2 a begära att anslaget till skriv-
hjälp åt lärare på grundskolans hög-
stadium skall ökas med 200 000 kronor
till totalt 500 000 kronor. Samma höj-
ning begär vi också i reservation 4 a
vid punkten 19, som kommer upp till
behandling något senare, för skrivhjälp
åt lärare vid statliga allmänna gymna-
sier.

Vidare behandlas under denna punkt
frågor som har samband med skolbib-
lioteken. Skolans bibliotek är ett myc-
ket viktigt arbetsredskap i undervis-
ningen, och det är viktigt, att skolbiblio-
teken utnyttjas så systematiskt som
möjligt. De senare årens snabba utveck-
ling av teknisk-pedagogiska hjälpme-
del har också lett till en ökad använd-
ning av s. k. lärobokspaket.

Dessutom är det angeläget att man
försöker samla skolans olika hjälpme-
del till en enhet i form av en hjälp-
medelscentral eller ett s. k. mediatek.

På något kortare sikt blir det nöd-
vändigt att förbättra situationen när det
gäller de befintliga skolbibliotekens
personella resurser. Nuvarande möjlig-
heter till nedsättning av undervisnings-
skyldigheten för lärare som tjänstgör
som skolbibliotekarie är otillräckliga.
Vi finner därför det förslag, som skol-
överstyrelsen lagt fram om obligatorisk
pedagogisk skolbiblioteksverksamhet i
grundskolan, vara något ytterst värde-
fullt och har också föreslagit att rege-
ringen skyndsamt skall utarbeta för-
slag därtill, så att beslut kan fattas vid
1965 års höstriktsdag.

Herr talman! Jag ber med stöd av

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

det anförda att få yrka bifall till reservationerna 2 a, b och c.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Utöver vad herr Källstad redan anfört tillåter jag mig att framföra några kompletterande synpunkter. Från det förevarande anslaget utgår, såsom har påpekats redan tidigare, ett mindre belopp för försöksverksamhet med skrivhjälp åt lärare. Härmed avses att få kartlagt på vad sätt och i vilken utsträckning det är möjligt att avlasta lärarna olika rutinuppgifter, så att de därigenom i större utsträckning kan ägna sig åt sitt egentliga arbete, nämligen pedagogiska arbetsuppgifter av olika slag.

Skolöverstyrelsen har i sin petita-skrivelse hemställt att ytterligare 200 000 kronor måtte anvisas till denna försöksverksamhet. Departementschefen och utskottsmajoriteten har ställt sig avvisande till denna blygsamma begäran. För oss reserwanter har det av framför allt följande två skäl framstått såsom uppenbart att skolöverstyrelsens framställning är väl motiverad.

För det första är ett framträdande problem i skolarbetet just nu den rådande lärarbristen, och med hänsyn härtill måste det även vara angeläget att få pröva vad som kan göras för att ändamålsenligt utnyttja den arbetskraft som finns.

För det andra bör en försöksverksamhet för att bli fullt belysande bedrivas under olika förekommande betingelser. Det är därför som en utveckling av försöksverksamheten till nya skolenheter med de variationer av förutsättningarna, som därav följer, måste vara angelägen för att få till stånd en ordentlig belysning av frågan, hur och på vad sätt man skall kunna bättre utnyttja den arbetskraft som sysselsätts i skolan.

Till denna punkt har fogats ytterligare en reservation, i vilken det yrkas på en samlad överblick över grundskolans

situation i fråga om personella och materiella resurser. Låt mig beträffande denna reservation endast anföra följande motivering.

Det förelåg ett liknande yrkande i fjol. Då ansåg jag mig inte kunna biträda detsamma, eftersom det var fråga om en arbetsuppgift som den nya skolöverstyrelsen måste få svårt att klara samtidigt med upporganiseringen av det nya ämbetsverket. I dag är situationen en annan. Samma behov av en kartläggning föreligger, och skolöverstyrelsen har nu större förutsättningar att ta itu med arbetsuppgiften. Jag kan inte förstå den uppfattning statsutskottets majoritet givit till känna, nämligen att en sådan kartläggning bör ske först efter det att grundskolan är införd överallt i landet. Denna kartläggning har väl inte begärts på grund av något slags historiskt intresse eller för att få efterhandskonstruktioner. Nej, syftet med en sådan situationsanalys är väl närmast att därmed få belyst på vilka punkter särskilda insatser kan behövas för att det uppgjorda programmet skall kunna förverkligas. Det framstår för mig som uppenbart, att det vore av stort värde att under grundskolans uppbyggnadsperiod få till stånd en sådan kartläggning och därmed få en inblick i problemet på vilka områden särskilda insatser behövs för grundskolereformens förverkligande överallt ute i landet.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationerna 2 a och 2 b.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till skolväsendet för budgetåret 1965/66 har statsutskottet även haft att behandla en motion angående den värderande klassificeringen av skolans undervisningsämnen. Under hänvisning till väntat betänkande från lärarutbildnings-sakkunniga angående utbildningen av

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

lärare i gymnasiet och fackskolans ämnen vill utskottet för närvarande ej ta ställning till frågan och hemställer därför att motionerna I: 383 och II: 486 ej skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag beklagar att utskottet ej velat förorda en utredning i detta ärende i enlighet med de förslag som lagts fram i motionerna. Enligt min mening är det angeläget att vi får en klarläggande utredning om vad som kan kallas lärar- och ämnesbeteckningskomplexet.

Trots den strävan till modernisering och eliminering av förlegade ting inom undervisningsområdet som präglat och präglat det pågående reformarbetet har beteckningsfrågorna och klassificeringen av ämnena förts åt sidan på ett sätt som i dagens skolvärld inte kan vara acceptabel. Vi har fått till stånd en dynamisk utveckling i praktiskt taget allt som har med undervisningsväsendet att göra utom just beträffande lärarbenämningarna och värderingen av olika lärarfunktioner. På dessa områden har gångna tiders tänkesätt och värderingar fått vara kvar, och de har förutsättningar att stanna lång tid framöver, om vi inte på allvar griper oss an dessa frågor och går in för en ny giv.

Under hela den tid som den obligatoriska skolan och de gymnasiala skolorna varit föremål för utredningsarbete har här antydda benämningsfrågor visserligen varit med i bilden, men av olika skäl har man avstått från så att säga gå i närkamp med de här föreliggande problemen.

Redan 1946 års skolkommision tog t. ex. upp frågan om de s. k. övningsämnena kontra skolans övriga ämnen och fann det omotiverat med någon skarp gräns mellan ämnesarterna och mellan dem som undervisar i dessa. Skolkommisionen förordade vissa åtgärder, men förslagen föranledde inget positivt beslut.

1957 års skolberedning ägnade myc-

ken energi åt namnfrågorna, men lämnade övningsämnena åt sitt öde i detta sammanhang. Däremot ansåg man att alla ämnen borde tillmätas samma värde, bl. a. i betygshänseende. Men det blev tyvärr mest bara en deklaration. Ämnena placerades in i svåra, för att inte säga omöjliga valkombinationer, och kastgränserna mellan lärarna fick bestå.

1960 års gymnasieutredning framhöll för sin del, att man så långt detta är möjligt bör »motverka tillkomsten av särbestämmelser för lärarpersonalen». Fackskoleutredningen slutligen tog fasta på detta och kom i sina överväganden beträffande fackskolans lärare också in på frågan om ämnesbeteckningarna. Man konstaterade att det i gällande bestämmelser för försöksverksamheten förekom kategoriindelning i dels läroämnena, dels övningsämnena och dels ämnen som är varken det ena eller det andra. Efter en analys av innehållet i olika ämnen konstaterade utredningen, att det »torde från undervisningens synpunkt vara svårt att motivera klassificering i olika grupper». Utredningen fann det dock omöjligt att framlägga konkreta förslag i denna fråga, då »ämnes- och ämnesgrupp-beteckningarna är intimt förknippade med administrativa och ekonomiska frågor, vilka samtliga ligger utanför fackskoleutredningens kompetensområde».

Detta fackskoleutredningens uttalande åskådliggör vad saken ytterst gäller och förklarar varför så lång tid av radikalt reformarbete kunnat fortgå med bibehållande av helt omoderna värderingsprinciper inom skolsystemet. Tack vare kategorisystemet kan samhället köpa vissa lärarfunktioner till lägre priser än man måste betala för andra på motsvarande nivå.

Det är på tiden att en rättelse härvidlag kommer till stånd, och jag är övertygad om att vi inte kan åstadkomma en radikal lösning av dessa frågor med mindre än att en särskild utredning

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

tillsätts för att analysera situationen sådan den är och med uppgift att lägga fram förslag om övergång till ett modernt enhetligt benämningssystem inom skolväsendet.

Samtidigt som jag ansluter mig till de synpunkter, som herrar Källstad och Larsson i Hedenäset tidigare framfört och instämmer i deras yrkanden, vill jag yrka bifall till de här nämnda motionerna.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! När ett stort och viktigt område av samhällsverksamheten, i detta fall skolan, är föremål för en reformverksamhet av mycket stor omfattning, så är det naturligt att man tvingas pröva sig fram på en mängd olika områden och bedriva försöksverksamhet. Sådan försöksverksamhet bedrivs — för att nu anknyta till de reservationer som föreligger under denna punkt och som det har pläderats för — beträffande skrivhjälp till lärare, beträffande uppföljning av grundskolans läge och resurser i fråga om personal o. d. och beträffande skolbibliotekstjänstgöringen. Lärarutbildningssakkunniga bedriver försöksverksamhet på en rad andra områden.

Det är ganska naturligt att människor som kommer i kontakt med skolan — antingen de är lärare, elever, föräldrar eller skoladministratörer — och som inte inom det område av skolan som de kommer i kontakt med kommer i beröring med försöksverksamheten, tycker att de går förlustiga de ökade resurser som försöksverksamheten ger andra skoldistrikt eller andra skolor. Det är då mänskligt att man vill utvidga försöksverksamheten redan på det stadium då man ännu inte har kunnat dra några allmängiltiga eller hållbara slutsatser av verksamhetens effekt och nytta.

Vad beträffar frågan om skrivhjälp till lärare i grundskolan så är detta, som jag har sagt, en verksamhet av ty-

pisk försöksverksamhetskaraktär. De som har att ansvara för denna verksamhet och som skall dra de slutsatser av den som kan komma att föranleda förslag till riksdagen så småningom, anser att försöksverksamhetens nuvarande omfattning är tillräcklig för att man skall kunna bedöma effekten och kunna dra slutsatser. Under sådana förhållanden är det väl skäligen och riktigt att man avvaktar erfarenheterna av denna försöksverksamhet innan man ytterligare bygger ut den, eftersom en sådan utvidgning inte är behövlig för själva försöksverksamhetens genomförande.

Vad beträffar frågan om en kartläggning av grundskolans läge med hänsyn till personal, lokaler, läroböcker m. m., så behandlades ju den frågan under fjolåret. Statsutskottet uttalade då att när grundskolan genomförts i sin helhet skulle man göra en fullständig kartläggning. Detta uttalande godtogs av riksdagens båda kamrar. Statsutskottet förutsatte i fjol och gör det även i år, att skolöverstyrelsen till dess kontinuerligt följer verksamheten och att det resultat som denna kontinuerliga uppföljning ger delges riksdagen. Det är ju helt naturligt att så måste ske; i annat fall har man ju ingen saklig grund när det gäller att ta ställning till skolans behov av anslag och personal.

Beträffande de förslag till grunder för statsbidrag till pedagogisk skolbibliotekstjänstgöring i grundskolan, som man motionsledes har yrkat skall framläggas till 1965 års höstriksdag, är det även där så att en utredning pågår. Skolöverstyrelsen har meddelat statsutskottet att denna utredning är i det närmaste färdig och att de förslag den kan komma att föranleda är avsedda att föreläggas 1966 års riksdag. Även i detta fall har man alltså enligt statsutskottets majoritets uppfattning och bedömning all anledning att avvakta utredningen innan man vidtar några ytterligare åtgärder.

I motionerna 174 i första kammaren

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

och 195 i andra kammaren tar man på nytt upp frågan om en sänkning av delningstalet i klasserna på grundskolans mellan- och högstadium. Jag skall inte animera till någon ny stor debatt i denna fråga; det är ju inte mer än några månader sedan vi hade en sådan här i kammaren. Jag vill bara framhålla att enligt motionärernas och reservanternas uppfattning är detta en viktig åtgärd. Delningstalet och klasstorlekarna är enligt vår uppfattning av genomgripande betydelse för att man skall kunna förverkliga den individualiserade undervisning som är en förutsättning för grundskolan. Dessutom tror vi att man därigenom skall ernå gynnsamma följdverkningar både i fråga om ett bättre samarbete skola—hem och en förbättrad disciplinsituation.

Motionärerna och reservanternas är fullt klara över att en omedelbar sänkning av delningstalet inte är möjlig med hänsyn till lärarsituationen. Men ett principbeslut bedöms som angeläget, och i reservationen begärs att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt 1960 års lärarutbildningssakkunniga att avge förslag till tidsplan för sänkning av delningstalet.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag under punkten 14 med undantag för den fråga som beröres i reservationen 2 d där jag yrkar bifall till reservationen.

Fröken **OLSSON** (s):

Herr talman! Eftersom herr Turesson redan har yrkat bifall till samtliga utskottets förslag under punkt 14 med undantag för mom. VIII, där han yrkat bifall till reservationen, skall jag inskränka mig till att något kommentera vad utskottet därvidlag har föreslagit. Det gäller den ständigt återkommande frågan om delningstalet av klasserna. Reservanternas vill nu ha ett principbeslut på den punkten.

Även om vi tidigare kunnat nå enig-

het om principen för delningstalet, så har denna fråga nu kommit i ett annat läge när vi på allvar börjar tala om att mjuka upp den gamla klassorganisationen i skolan. Det är inte alls säkert att principen för framtidens skola bör vara att begränsa avdelningarna till 25 elever. Det kan kanske visa sig lämpligt att på högre stadier samtidigt undervisa 50—100 elever; i andra fall kan det visa sig lämpligt att begränsa antalet elever i en undervisningsavdelning till 10 eller 15.

I den tidigare diskussionen har Trump-systemet nämnts, men man kan också tänka sig andra metoder. I synnerhet gäller dessa gymnasiestadiet, som behandlas längre fram i utskottets utlåtande. I det fallet är det väl utan vidare givet, att vi så småningom kommer att arbeta oss bort från det nuvarande klasssystemet.

När vi vet så litet om den framtida utvecklingen på detta område, finns det ingen som helst anledning att nu fatta ett principbeslut i fråga om delningstalet i klasserna, eftersom detta ändå inte kan genomföras på många år.

Jag ber därför, herr talman, att även beträffande mom. VIII få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 a) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 14:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 a) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 71 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. III

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 b); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 14:o) mom. III) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 b) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 72 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. IV

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 c) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 14:o) mom. IV) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 c) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 166 ja och 43 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Grundskolor m. m.: Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. V

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 c) av herr Boman m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. VI och VII

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. VIII

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 d); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottet hemställan i punkten 14:o) mom. VIII) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 d) av herr Wallmark m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 170 ja och 33 nej, var-

jämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. IX

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 383 och II: 486; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. X

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 15***Grundskolor m. m.: Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag har tillåtit mig att under denna punkt foga en blank reservation till utskottsutlåtandet, detta närmast i avsikt att få knyta några kommentarer till ärendets behandling här i kammaren.

I statsverkspropositionen hade departementschefen ifrågasatt, om det anslag vi här behandlar, rubricerat Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m., längre skulle vara behövt. Med tillfredsställelse vill jag notera att utskottet, därest en om disponering av anslaget skall göras, klart givit uttryck för att det bidragsändamål, varom här är fråga, allfort skall stödjas. Det anföres sålunda i utskottsutlåtandet: »Härvid förutsätter emellertid utskottet att vid övervägandena beaktas att bedömning av hitillsvarande och eventuellt nytillkommande bidragsändamål bör kunna ske med särskilt hänsynstagande till de omständigheter, som föranlett nuvarande speciella bidragsgivning.»

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

Jag vill, herr talman, med ett exempel belysa det stödbehov som här föreligger. Skolarbetet i de nordligaste gränstrakterna av landet är ju, bl. a. till följd av tvåspråkigheten, förenat med särpräglade svårigheter. Detta har bl. a. belysts genom en undersökning utförd av pedagogisk-psykologiska institutionen vid lärarhögskolan här i Stockholm. Länsskolnämnden i Norrbottens län har för en tid sedan tillsatt en särskild utredningskommitté för att undersöka vad som kan göras för att övervinna de svårigheter för de unga som har visat sig föreligga. Det är givetvis ännu för tidigt att våga antyda vilka förslag denna lokala utredning kan komma till. Så mycket är i alla fall klart, att det erfordras särskilda stödåtgärder i någon form till undervisningen. Klart är väl även att detta inte kommer att bli möjligt utan att medföra ekonomiska konsekvenser. Då det därtill rör sig om särskilda kostnader för redan förut hårt skattetyngda kommuner, är det klart att ett behov av statsbidrag kommer att uppstå.

Jag vill därför begagna tillfället att mot bakgrund av utskottets uttalande framföra en vädjan till departementschefen, att syftemålet med det föreliggande anslaget allt framgent hålles vid makt, att särskilda åtgärder för undervisningens främjande i rikets nordliga gränsorter även i fortsättningen får statsmakternas stöd i alla de fall där motiverade framställningar kan inges.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Eftersom inget annat yrkande framställts inskränker jag mig till att under denna punkt yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

Punkterna 16—18

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt D 29, s. 238—251) föreslagit riksdagen att dels besluta att statens kompletteringsgymnasium skulle upphöra med utgången av juni 1965, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de statliga allmänna gymnasierna m. m., som föranleddes av vad departementschefen förorddat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de statliga allmänna gymnasierna m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66, dels ock till Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 244 145 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 145), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att anslaget till skrivhjälp åt lärarna vid de statliga gymnasierna uppräknades med 200 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit samt att anslaget till försöksverksamheten med sekreterare vid rektorsexpeditioner i Ag 17 samt ställföreträdande rektor uppräknades med 526 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och att därför till Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anvisades ett förslagsanslag av 244 871 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengt Gustavsson* och *Larfors* (I: 153) samt den andra inom andra kammaren av herr *Lundkvist* och fröken *Andersson* i Strängnäs (II: 206);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 156) och den andra

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 210);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundström* och *Sundin* (I: 162) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 196), i vilka bl. a. hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en särskild utredning med uppgift att skyndsamt göra en samlad översyn av hela vuxenutbildningsområdet, varvid särskild uppmärksamhet borde ägnas de krav som nu och i framtiden ställdes i fråga om vuxenutbildningens organisation, kapacitet och målsättning samt frågan om effektivt studiesocialt stöd till de vuxenstudenter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 404) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 457), i vilka hemställts att riksdagen måtte I. besluta att delningstalet för relevantalet i klasserna inom gymnasiet och fackskolan skulle vara 25, dock att tills vidare delningstalet finge utgöra högst 30; II. i skrivelse till Kungl. Maj:t 1) hemställa att Kungl. Maj:t vid bifall till yrkandet under I. måtte uppdraga åt 1960 års lärarutbildningssakkunniga att efter företagen utredning avge förslag till tidsplan för sänkning av delningstalen; 2) hemställa att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med uppgift att belysa för- och nackdelar med en betygsättning på absolut respektive relativ grundval inom gymnasiet och fackskolan; 3) hemställa om utredning och förslag angående kursinnehållet i ämnet religionskunskap inom gymnasiet och fackskolan.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge uppräknig av anslaget till skrivhjälp åt lärare vid de statliga allmänna gymnasierna, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 114 och II: 145, i vad de avsåge uppräknig av anslaget till försöksverksamhet med sekreterare och ställföreträdande rektor, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 153 och II: 206, i vad de avsåge kostnadsfri examensprövning av privatister vid allmänt gymnasium, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 114 och II: 145 samt I: 153 och II: 206, samtliga motioner såvitt nu var i fråga,

a) besluta att statens kompletteringsgymnasium skulle upphöra med utgången av juni 1965;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för de statliga allmänna gymnasierna m. m. i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

c) godkänna i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för de statliga allmänna gymnasierna m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66;

d) till Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 244 145 000 kr.;

V. att motionerna I: 156 och II: 210 icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 162 och II: 196, i vad de avsåge inrättande av ytterligare tre gymnasier för vuxna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att motionerna I: 162 och II: 196, i vad de avsåge utredning för en samlad översyn av hela vuxenutbildningsområdet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionerna I: 404 och II: 457, i vad de avsåge delningstal i klasserna inom gymnasiet och fackskolan, icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionerna I: 404 och II: 457, i vad de avsåge utredning rörande den absoluta och relativa betygsättningen i

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

gymnasiet och fackskolan, icke måtte av riksdagen bifallas;

X. att motionerna I: 404 och II: 457, i vad de avsåge utredning och förslag angående kursinnehållet i ämnet religionskunskap i gymnasiet och fackskolan, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Wallmark, Nyman, Strandberg, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Turesson, Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett

dels att utskottet under I. och II. bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, besluta att anslaget till skrivhjälp åt lärare vid statliga allmänna gymnasier skulle ökas med 200 000 kr.;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, besluta att anslaget till försöksverksamheten med sekreterare i Ag 17 på rektorsexpeditionerna och ställföreträdande rektor skulle ökas med 526 000 kr.;

dels ock att utskottet under IV. — under förutsättning av bifall till yrkande beträffande I. och II. — bort hemställa,

IV. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 114 och II: 145 ävensom med avslag å motionerna I: 153 och II: 206, samtliga motioner såvitt nu var i fråga,

a) besluta att statens kompletteringsgymnasium skulle upphöra med utgång en av juni 1965;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för de statliga allmänna gymnasierna m. m. i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

c) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för de statliga allmänna gymnasierna m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66;

d) till Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 244 871 000 kr.;

b) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet under VII. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 162 och II: 196, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillkallande av särskild utredning i fråga om studiehjälpen vid vuxenutbildning och för en samlad översyn av hela vuxenutbildningsområdet;

c) av herrar *Wallmark, Strandberg, Bohman* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet under VIII. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 404 och II: 457, såvitt nu var i fråga, besluta att delningstalet för elevantalet i klasserna inom gymnasiet och fackskolan skulle vara 25, dock att tills vidare delningstalet finge utgöra högst 30, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt 1960 års lärarutbildningssakkunniga att efter företagen utredning avge förslag till tidsplan för sänkning av delningstalen;

d) av herrar *Wallmark, Strandberg, Bohman* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet under IX. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 404 och II: 457, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med uppgift att belysa för- och nackdelar med en betygsättning på absolut respektive relativ grundval inom gymnasiet och fackskolan;

e) av herrar *Boman, Axel Andersson, Thorsten Larsson, Nils-Eric Gustafsson, Wallmark, Nyman, Strandberg, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Turesson, Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet under X. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 404 och II: 457,

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära prövning av möjligheterna till ytterligare förstärkning av religionskunskapens ställning.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Statsutskottet har ansett sig inte böra förorda någon utvidgning av försöksverksamheten med skolsekreterare och ställföreträdande rektor. Detta säger man utan att anföra någon som helst motivering för sitt negativa ställningstagande.

Rektorernas arbetssituation är ju på många håll mycket svår. Göromålen av administrativ karaktär vid ledningen av en skolenhet är många gånger så omfattande, att rektorerna får mycket begränsade möjligheter att ägna sig åt pedagogiska uppgifter. Detta kan inte sägas vara en särskilt tillfredsställande situation.

Erfarenheterna av den försöksverksamhet med skolsekreterare i Ag 17 och ställföreträdande rektor som hittills bedrivits har varit så pass goda, att man bör fortsätta med den. En utvidgning av verksamheten till att omfatta ytterligare ett antal skolor, förslagsvis 20, i enlighet med vad skolöverstyrelsen har föreslagit synes mig också vara mycket väl motiverad. Därför har vi yrkat på en höjning av nu ifrågakvarande anslag med 526 000 kronor till totalt 865 209 kronor.

En annan fråga som behandlas under denna punkt i utskottets utlåtande är vuxenutbildningen och kravet på en samlad översyn av denna undervisning. Jag har i andra sammanhang haft anledning att framföra en del synpunkter på det förslag som har väckts om fler vuxengymnasier än vi nu har. Det finns för närvarande två sådana gymnasier, ett i Norrköping och ett i Härnösand. Dessutom finns det ett 35-tal kvällsgymnasier. Båda dessa kategorier behöver utökas. Vi i folkpartiet och cen-

terpartiet har, utan att ange några bestämda orter, ansett att övre Norrland, Bergslagen och Västsverige borde vara lämpliga geografiska fält för ytterligare vuxengymnasier.

På grund av att den fråga som nu behandlas närmast gäller en samlad översyn skall jag inte ta upp till diskussion de många detaljer som hör samman med vuxenutbildningen och dess problematik. Jag skulle dock vilja nämna att den ekonomiska situationen för många, inte minst de korrespondensstuderande, är synnerligen svår. Vi har i motionen föreslagit att deras ekonomiska belägenhet skall förbättras, t. ex. genom att preparandundervisning m. m. blir kostnadsfri. Vi anser att denna fråga liksom studiefinansieringsfrågan över huvud taget är utomordentligt angelägen. Vidare anser vi att 40-årsgränsen är oriktig och orimlig. Den bör omprövas i samband med övriga frågor.

Nu är det emellertid närmast fråga om kravet på en samlad översyn av hela fältet. Vi har ju haft en hel del utredningar kring vuxenutbildningen, och en hel del frågor av vuxenutbildningskaraktär är för närvarande eller har varit föremål för behandling i gymnasieutredningen, yrkesutbildningsberedningen, personalutbildningsberedningen, arbetsmarknadsutredningen och radioutredningen. Men ingen av dessa utredningar har haft till uppgift att verkställa en samlad översyn av det väldiga komplex som vuxenutbildningsfrågorna onekligen utgör.

Därför har vi framhållit behovet av en sådan översyn. Det är nödvändigt att en kartläggning av vuxenutbildningens nuvarande former och resurser kommer till stånd för att man skall kunna bedöma de krav som nu och i framtiden ställs på denna utbildningskapacitet, organisation och målsättning. Det är också, som jag nyss antydde, fråga om att försöka lösa den studiec-sociala frågan för de vuxenstuderande, så att även dessa kan komma i åtnju-

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

tande av ett effektivt studiesocialt stöd. I detta syfte har vi i reservationen föreslagit en särskild statlig utredning som tar sikte på en samlad översyn av hela vuxenutbildningsområdet.

En tredje fråga som jag vill beröra är den som tagits upp i reservationen 4 e. Den gäller kravet på en prövning av möjligheterna till ytterligare förstärkning av religionskunskapens utrymme och innehåll i gymnasium och fackskola. Denna fråga behandlade vi i december månad i samband med gymnasiereformen.

Vi reseranter anser att detta ämne är av stor betydelse. Vi uttalade i riksdagen i samband med grundskolebeslutet att kunskap om religionens och särskilt kristendomens plats i individens och samhällets liv är nödvändig, om vi rätt skall förstå Västerlandets kultur och samhällsliv både i gångna tider och i nutiden. Vi har också vid flera tillfällen poängterat att gymnasiet religionsundervisning i första hand bör vara en undervisning om kristendomen. Vi befinner oss emellertid i en tid av internationell karaktär. Den allmänna internationaliseringen av undervisningsstoffet bör också gälla detta ämne, religionsorienteringen, och utrymme bör därför i växande utsträckning ägnas åt de icke kristna religionerna.

Reseranterna tillskriver religionsorienteringen i gymnasiet och fackskolan en mycket stor vikt, och detta är anledningen till att vi på nytt tagit upp denna fråga för att poängtera vikten av både innehållet och utrymmet för detta ämne. Jag hyser personligen den uppfattningen — och samma uppfattning har även uttalats av folkpartiet — att det måste vara en angelägen uppgift för gymnasiet att klargöra hur kristendomen fungerat historiskt, religiöst, kulturellt, ekonomiskt, socialt och politiskt. Därför har vi också vid ett par tillfällen framhållit att det kyrkohistoriska stoffet bör få tillräckligt utrymme i läroplanen, och jag har personligen

hävdatt att det framför allt är fråga om den aktuella kyrkohistorien. Det gäller 1800-talets och 1900-talets kyrkohistoria. Det gäller de religiösa folkrörelserna, frikyrkornas utveckling, kristligt sociala rörelser, religionsfrihetsfrågan, missionen — som har stor aktualitet inte minst i samband med u-ländernas förhållanden — och den moderna ekumeniska rörelsen för kyrkornas enande. Dessa och liknande frågor, som hör samman med en förstärkning av religionskunskapsämnet, har vi reseranter velat poängtera när vi reserverat oss till förmån för en undersökning och prövning av möjligheterna till ytterligare förstärkning av religionskunskapens utrymme och innehåll vid gymnasium och fackskola.

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till reservationerna 4 a, 4 b och 4 e.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag hade avsett att, samtidigt som jag yrkade bifall till reservationen 4 a, som motivering endast åberopa vad jag tidigare anfört under punkten 14. Jag kan kanske därutöver få göra den till kommentaren att jag i denna fråga hälsar högerpartirepresentanterna välkomna när de visat sig intresserade av att vad beträffar gymnasierna lätta arbetsbördan för lärarna. Underligt nog var de inte intresserade när det gällde grundskolan. Men det må nu lämnas därhän.

»Satsa på vuxenutbildning» — detta meddelades i en av gårdagens tidningar höra till kraven på de banderoller under vilka demonstrationstågen skall gå fram om ett par dagar. Detta är ju gott och väl, men då kunde det väl vara på sin plats att börja med den satsningen redan i dag.

På vuxenutbildningens område är situationen den att ett flertal olika utredningar i sitt utredningsarbete den senaste tiden kommit eller inom den närmaste framtiden beräknas komma

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

in på olika detaljer som ingår i det rätt omfattande fält som vuxenutbildningens problematik utgör. Detta irrationella förhållande kommer förmodligen att leda till att vissa frågeställningar tages upp av två eller flera utredningar och gång på gång kanske blir överlappade, medan andra avsnitt lämnas helt obelysta. Detta kan inte vara tillfredsställande. Som särskilt otillfredsställande framstår att frågan om studiestöd till de vuxenstuderande är olöst och inte kommer att penetreras av någon av de sittande utredningarna. Gymnasiutredningen, som väl eljest hade denna uppgift, har meddelat att något förslag inte är att vänta därifrån.

I den situationen har det synts oss reservanter vara riktigt att en särskild utredning tillkallas med en första arbetsuppgift att så snabbt som möjligt utreda frågan om studiestödet till de vuxenstuderande. Utskottsmajoriteten däremot låter sig nöja med att denna fråga lär beredas inom ecklesiastikdepartementet. Det må påpekas att den problematik det här gäller inte är så enkel att det endast är frågan om att göra en teknisk räkneoperation. Här gäller det fria studier under ganska varierande betingelser: universitetsstudier, studier vid de särskilda vuxenutbildningsanstalterna, korrespondensstudier och även radio- och TV-kurser, för att nämna några exempel. Det gäller olika kombinationer av dessa och andra studievägar. Det gäller heltidsstudier i en del fall, halvtidsstudier med avlönat arbete vid sidan i andra fall, det är fråga om studerande som i stor utsträckning har familj och försörjningsförpliktelser. Alla dessa omständigheter gör att det inte kommer att vara så enkelt att finna en godtagbar utformning av de vuxenstuderandes studiestöd. Då det samtidigt är synnerligen angeläget att få en bättre tingens ordning till stånd på detta område, att åstadkomma ett verkligt studiestöd åt de vuxenstuderande, framstår det som

otillfredsställande att nöja sig med att frågan endast beredes i departementet i ett slutet rum. En offentlig utredning borde därför snarast komma till stånd.

Det vill även synas som om en sådan utredning måste, sedan den klarat den första arbetsuppgiften, studiestödet, ta itu med andra avsnitt av vuxenutbildningsområdet. Alla är väl överens om att här är det fråga om en verksamhet som bör och kommer att expandera kraftigt. Temporära insatser kan vara väl motiverade i den situation av eftersläpning, vari vi nu befinner oss. Ange läget måste dock vara att även få en samlad bild av hela fältet. Det måste även vara önskvärt att så kan bli fallet så snart som möjligt och att förberedelserna kommer i gång så fort som möjligt, gärna före den 1 maj.

I anslutning till ytterligare en reservation under denna punkt vill jag endast hänvisa till att det, då vi under fjolåret behandlade gymnasiereformen, vållade ganska mycket bekymmer, att vi i trängseln olika ämnen emellan inom ett begränsat antal timmar inte kunde bereda önskvärt utrymme åt den religionsorienterande undervisningen. Vi hemställde då att Kungl. Maj:t skulle få i uppdrag att följa utvecklingen och ha sin uppmärksamhet riktad på varje tillfälle till förstärkning av religionsundervisning i de gymnasiala skolorna. Det är i konsekvens med detta vårt ställningstagande under fjolårets riksdag som jag nu till sist ber att få yrka bifall till reservationen 4 e under punkt 19.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Herr Larsson i Hedenäset var älskvärd nog att göra en liten särskild reklam för våra kommande förstamajdemonstrationer, och det vill jag tacka honom hjärtligt för. Jag hoppas verkligen att man på de flesta platserna på sina banderoller kommer att ha just kravet på vuxenutbildning.

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

Jag har personligen flera gånger under det senaste året sagt att en reform av vuxenutbildningen tillhör de angelägnaste rent allmänpolitiska uppgifterna och att den vad beträffar utbildningsfrågorna är nästa stora reform vi har att vänta på. Jag skall inte här, herr talman, ge mig in i ett längre anförande om vuxenutbildningens betydelse och vad som bör göras i fråga om denna utbildning, utan jag vill bara bemöta reservanterna i deras krav på en stor samlade utredning, som det heter.

Det är, herr Larsson, därför att vi redan har börjat att försöka förverkliga en reform på detta område som vi vill vänta och se, om det verkligen skall bli nödvändigt med ytterligare en utredning utöver alla andra utredningar, vilken utredning skulle, föreställer jag mig, bli en stor parlamentarisk, i årtal arbetande utredning.

Läget är ju det, vilket också här antytts, att den Eckerbergska utredningens, arbetsmarknadsutredningens, betänkande för närvarande är under remissbehandling. Där har man tagit upp de aspekter som har att göra med omskolning eller, för att använda det nya uttrycket, uppskolning av arbetskraft och över huvud taget den formen av vuxenutbildning med en mycket stark anknytning till arbetsmarknadspolitik. I september kan vi vänta ett förslag från gymnasieutredningen, där man kommer att ta upp de institutionella frågorna, kvällsgymnasier, kvällskurser, vuxenläroverk och allt detta. Dessutom kommer yrkesutbildningsberedningen i september med en principskiss, där man naturligtvis måste ta upp hela fältet som har med vuxenutbildningen att göra, alldenstund den är så nära förknippad också med yrkesutbildningen i vidare mening.

Den arbetsgrupp som nu arbetar inom kanslihuset och där det finns representanter för ecklesiastikdepartementet, finansdepartementet, inrikesdepartementet och andra departement

har till uppgift att på grundval av det studiesociala stöd vi nu har, vilket ju inte är en så bristfällig grundval, herr Larsson i Hedenäset — det omfattar ju studiehjälpen, studiemedlen, omskolningsbidragen m. m. — försöka få en allmän uppfattning om hur stora belopp det här är fråga om. Det gäller ju inte här en reform för vilken kostnaderna skulle kunna räknas i hundratusentals kronor, utan det är fråga om, föreställer jag mig, hundratals miljoner. Regeringen kommer följaktligen i höst att ha allt det material som behövs för att göra ett stort utspel i denna fråga.

Om det då trots allt, herr Larsson i Hedenäset, skulle behövas en utredning, skall jag självfallet medverka därtill. Men denna utredning kommer att fördröja ett aktivt handlande på området.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av det meddelande som statsrådet här lämnat vill jag endast göra den lilla kommentaren att det stora utspelet tydligen inte kommer att ske den 1 maj, utan först till hösten. Det skall bli mycket intressant att se vad det innehåller.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vill bara erinra herr Larsson i Hedenäset om att den 1 maj är den dag då arbetarrörelsen ger sina paroller och låter den politiska viljeinriktningen komma till uttryck. Vi brukar vid det tillfället inte stå och läsa innantill i betänkanden.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Genom beslut av 1964 års riksdag fastställdes riktlinjerna för den framtida gymnasiala skolans utformning. I åtskilliga hänseenden framförde vi inom högerpartiet då erinringar och reservationer. Dessa äger enligt vår uppfattning fortfarande sin fulla giltighet, men det har givetvis inte

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

synts oss lämpligt att innan närmare erfarenheter föreligger beträffande den nya organisationen framföra förslag om sådana ändringar av denna organisation som skulle föranleda mer väsentliga ingrepp. På ett par punkter har vi emellertid velat fullfölja våra erinringar och reservationer, och en av dessa punkter är frågan om religionskunskapens ställning på gymnasiet.

De yrkanden, som vi i en motion reste beträffande utökat antal veckotimmar för religionskunskapen, motiverade vi med de krav som ställdes på att även det kyrko- och religionshistoriska stoffet skulle på ett betryggande sätt inrymmas i religionsämnet. Kardinalpunkten i vår inställning och motivering — och den har enligt min åsikt ännu sin giltighet — var därvid följande: »Talet om att praktiskt taget allt historiskt stoff kan uteslutas ur religionsundervisningen och överföras på annat ämne är orimligt. All framställning av kristendomen blir missvisande, ja stundtals falsk, om inte undervisningen behandlar idéinnehåll och historiska former samtidigt och i anknytning till varandra.»

Våra yrkanden i detta hänseende avisades av särskilda utskottet utan någon mer ingående motivering. Med hänsyn till vikten av att religionsundervisningen får en från olika synpunkter mera godtagbar utformning, såsom vi ser det, har det förefallit oss angeläget att frågan om det historiska stoffets behandling inom detta ämne göres till föremål för ytterligare överväganden. Samtidigt bör man överväga en utvidgning av timantalet.

Detta är bakgrunden till vårt motionsyrkande om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära prövning av möjligheterna till ytterligare förstärkning av religionskunskapens ställning på det gymnasiala stadiet.

Jag vill sedan säga ett par ord om en annan sak som faller under punkt 19. Det gäller de åtgärder som i en motion

föreslagits i syfte att underlätta lärarnas och rektorernas arbete. Jag vill gärna understryka att lärarnas och rektorernas arbetssituation inte minst på gymnasiet är mycket beträngd. Man skall egentligen inte tala om sina egna erfarenheter, men eftersom jag under många år varit lektor och sedan rektor under några olyckliga terminer då jag slet ut mig, så vill jag kraftigt betona nödvändigheten av att allt göres som inom ramen för tillgängliga resurser kan göras för att minska arbetsbördan för dessa lärarkategorier.

Herr Larsson i Hedenäset hälsade oss på högerhåll välkomna till aktionen för att förbättra lärarnas och rektorernas arbetssituation på gymnasiet. Jag ber att få tacka honom för detta och kvittera med att hälsa herr Larsson i Hedenäset och centerpartiet välkomna till vår aktion för religionskunskapen. Det gäller visserligen den här gången bara en skrivelse, men jag har nu motiverat vad som ligger bakom denna skrivning och jag hoppas att herr Larsson i Hedenäset fortfarande stöder oss. Inom särskilda utskottet i höstas var det litet magert med sådant stöd från centerpartiets sida. För att använda en religiös term — vilket kanske är lämpligt i detta sammanhang — förefaller det att nu ha skett en formlig omvändelse. Enligt vad herr Larsson i Hedenäset själv sade, hade han vissa bekymmer under arbetet i särskilda utskottet, men nu har han befriats från dessa bekymmer. Det är just den riktiga karakteristiken av en omvändelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 4 a och 4 e av herr Boman m. fl.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Nordstrandh studerar särskilda utskottets utlåtande i fråga om gymnasiereformen och den reservation som då avgavs av centerpartiet och folkpartiet, skall han finna

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

att denna reservation till innehållet överensstämmer med den reservation som han själv nu talar för.

Det är följaktligen herr Nordstrandh som sig omvänt har.

Herr NORDSTRANDH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill fråga herr Larsson i Hedenäset, om det enligt denna reservation i särskilda utskottet var 2,5, 3 eller 5 timmar som skulle vara basen för den utvidgade religionsundervisningen.

Herr LARSSON i Hedenäset (cp) kort genmäle:

Herr talman! Syftet var att få till stånd en prövning av möjligheterna till ytterligare förstärkning av religionskunskapens utrymme och innehåll i gymnasium och fackskola, som det ordagrant står i den nu föreliggande reservationen.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Efter detta gräl om försoning mellan två bröder som ändå tycks luta åt samma uppfattning skall jag beträffande religionskunskapens ställning på det gymnasiala stadiet be att få fatta mig kort. Jag gör det genom att hänvisa till herr Turessons anförande tidigare i dag. Han pekade på att vi har behandlat frågan för bara några månader sedan och att en saksdiskussion därför är onödig i dag. För egen del förstår jag inte varför man så snabbt har tagit upp frågan på nytt. Det verkar som om det skett pliktskyldigast.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i mom. X.

Lika kort kan jag fatta mig när det gäller de problem som behandlas i reservationen 4 a rörande skrivhjälp åt lärarna och rektors hjälp åt rektorer vid gymnasieskolorna. Jag kan helt enkelt be att få hänvisa till den motivering som herr Turesson avgav för utskottets ståndpunkt under punkt nr 14. Med

hänvisning härtill ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Det kunde vara ungefär lika frestande för mig som det var för ecklesiastikministern för en stund sedan att här i dag ta upp frågan om vuxenutbildningen och alla de problem som sammanhänger med den. Det skulle kunna gälla vuxenutbildningens innehåll och målsättning, dess dimensionering, organisation och lokalisering, och det skulle naturligtvis också kunna avse de studiesociala åtgärdernas anpassning till vuxenutbildningen. Därvid skulle man kanske framför allt vilja uppehålla sig vid det förhållandet att det ofta på grund av de studerandes ålder och familjesituation kan röra sig om helt andra behov än då det gäller ungdomars utbildning. En sådan stor översikt över vuxenutbildningens alla problem och frågeställningar skulle självfallet också inrymma ett resone-mang om inverkan på näringslivet och produktionen av en väsentligt vidgad vuxenutbildning.

Jag skall emellertid inte fresta kammarkamraternas tålmod, utan jag skall följa ecklesiastikministerns i detta fall goda exempel och vara mycket kortfattad. Det var en kamrat som när han nyss gick förbi min bänk där uppe sade att detta är mycket tråkigt. Jag vet inte om det beror på att det är ett fåtal ledamöter i kammaren som agerar, eller om det beror på bristande intresse för de kulturella frågorna eller om anledningen är ett tåget hem till valborgsmässofirandet snart väntar på Centralen.

Jag är helt övertygad om att det när alla utredningar rörande vuxenutbildningens olika aspekter är färdigställda kan komma att behövas en samlande utredning, och ecklesiastikministern har ju förklarat att han, om så behövs, är beredd att föranstalta om en sådan utredning, men han hoppas att man skall

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

slippa, och det kan väl alla som är intresserade av att få fram snabba resultat instämma i.

Jag skulle sedan, utan att vilja göra mig skyldig till att trötta genom upprensning av argument, bara vilja nämna att vi beträffande gymnasiet liksom också rörande grundskolans högstadium på nytt har aktualiserat kravet på en sänkning av delningstalet i gymnasiet och fackskolan och en utredning om de konsekvenser detta får.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i alla punkter utom dem om vilka reservationerna 4 a, 4 c, 4 d och 4 e handlar.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Efter allt vad som tidigare sagts i kammaren skall jag bara yttra några ord om momenten VIII och IX.

Beträffande moment VIII gäller i sakensamma som för grundskolan i fråga om klassernas storlek. Här vill jag med hänvisning till vad jag i det sammanhanget sade yrka bifall till utskottets hemställan.

I moment IX är det fråga om en utredning med uppgift att belysa för- och nackdelar med en betygsättning på absolut respektive relativ grundval i gymnasiet och fackskolan. Det är otvivelaktigt så, att betygssystemet är något mycket viktigt i vårt framtida skolväsen, men det är ju inte länge sedan vi beslöt att på alla skolstadier övergå till den relativa betygsättningen. Det finns ingen möjlighet att nu riva upp detta beslut, och det förutsätter inte heller reservanterna, utan de vill ha en utredning om för- och nackdelar med betygssystemen. En sådan utredning är väl ändå tämligen meningslös innan vi har någon erfarenhet av de nya betygssystemen. Av denna anledning ber jag att även på denna punkt få yrka bifall till utskottets förslag.

3 — Andra kammarens protokoll 1965. Nr 20

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Som fröken Olsson sade har vi helt nyligen haft en debatt om betygsättningen, och jag hoppas att jag inte med detta inlägg ger anledning till en omfattande diskussion om den frågan i dag. Jag fäster emellertid mycket stort avseende vid principerna för betygsättningens utformning, eftersom de ju ändå hänger samman med kvaliteten i våra olika skolformer, inte minst gymnasiet.

Vid remissbehandlingen av och i debatten om gymnasiefrågan rådde det som bekant delade meningar och motstridiga uppfattningar om principerna för betygsättningen, och därför är det väl motiverat med en grundlig översyn av dem. Vilka är för- och nackdelarna med absolut respektive relativ betygsättning? Därom vet vi trots allt för litet.

Herr talman! I motion II:457 har begärts en utredning om den saken, och samma krav ställes i reservation 4 d, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! När vi strax före jul diskuterade frågan om relativ eller absolut betygsättning, konstaterade jag att högern inte visste vad relativ betygsättning är. Nu säger herr Wennerfors direkt ut att vi vet för litet, och det tror jag är fallet.

Men vad vi behöver i detta fall är inte en utredning om relativ eller absolut betygsättnings för- och nackdelar utan en sammanfattning på två sidor, som man kanske kan utarbeta i departementet och dela ut till högerens ledamöter i riksdagen.

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Herr Arvidson fortsätter att säga älskvärdheter till mig och det parti jag representerar. Jag vidhåller att vi vet för litet. När herr Arvidson är så älskvärd att han föreslår att det skall göras en PM på två sidor att överlämnas till mig och några andra,

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

skall herr Arvidson också betänka att det är rätt många andra som då också bör ha denna PM, eftersom de har samma inställning som vi. Herr Arvidson vet lika väl som jag att flera remissinstanser framförde synpunkter som gick ut på att vi ännu visste för litet om det relativa betygsättningsystemet för att vi skulle anta det.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Efter detta inlägg av herr Wennerfors vill jag bara säga, att jag inte har någonting emot att upplagan görs litet större än jag från början hade tänkt mig.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 a) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 a) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde

emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 114 ja och 96 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 a) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 a) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 101 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III—VI

Vad utskottet hemställt bifölls.

Statliga allmänna gymnasier m. m.: Avlöningar

Mom. VII

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 b); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) mom. VII) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 b) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Källstad begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 70 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. VIII

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 c) av herr Wallmark m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. IX

Herr förste vice talmannen gav propo-

sitioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 d); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nordstrandh begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) mom. IX) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 d) av herr Wallmark m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nordstrandh begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 173 ja och 32 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. X

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 e); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nordstrandh begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor

statsutskottets hemställan i punkten 19:o) mom. X) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 e) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nordstrandh begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 99 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 20—24

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 25***Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor**

Kungl. Maj:t hade (punkt D 35, s. 258 och 259) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 17 890 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lidgard* (I: 386) och den andra inom andra kammaren av herr *Turesson* (II: 483), i vilka hemställdes att riksdagen måtte 1) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om anslag till Privatskolor: Bidrag till vissa internat-

skolor m. m. besluta, att till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 18 005 000 kr.; 2) besluta att följande skolor, nämligen Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan, Viggbyholmsskolan och Mariannelundsskolan från och med budgetåret 1965/66 skulle erhålla statsbidrag i enlighet med Kungl. Maj:ts kungörelse den 23 april 1964 (SFS: 137) under sistnämnda anslag; 3) besluta att statsbidrag till Estniska gymnasiet måtte utgå med 44 000 kr. under anslaget Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 386 och II: 483, i vad de avsåge statsbidrag under detta anslag till ytterligare skolor, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 386 och II: 483, såvitt nu var i fråga, till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 17 890 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrarna *Wallmark, Nyman, Strandberg, Bohman, Turesson, Nihlfors* och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 386 och II: 483, såvitt nu var i fråga, besluta att från förevarande anslag skulle utgå statsbidrag till Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan, Viggbyholmsskolan och Mariannelundsskolan enligt kungörelsen den 23 april 1964 (SFS 1964: 137) samt till Estniska gymnasiet med 44 000 kr.;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 386 och II: 483, såvitt nu var i fråga, till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 18 005 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor

Herr TURESSON (h):

Herr talman! De privatskolor och internatskolor som vi har på olika håll här i landet fyller utan tvivel — därom torde vi vara ganska överens — viktiga uppgifter. De är värdefulla komplement till de övriga skolorna för vissa speciella situationer — både för svenska familjers barn och på senare tid i allt större utsträckning för utländska ungdomar.

Nu föreligger det, av skäl som väl delvis är historiskt betingade men som inte är särskilt rationella, helt olika regler för statsbidrag till olika skolor. Dessa bidrag utgår ur de anslag som behandlas under punkterna 25 och 27 i förevarande utlåtande. Vi är ett antal motionärer och reservanter som ansett att denna olikhet i statsbidragsgivning inte är motiverad utan att en likformig behandling är önskvärd och lämplig. Utskottsmajoriteten har inte velat biträda denna åsikt, under åberopande av att det pågår en utredning rörande skolgången för utlandssvenskars barn och att resultatet av den utredningen bör avvaktas.

Jag är väl medveten om att vi ofta — även jag själv många gånger — åberopar pågående utredningar som skäl för uppskov med åtgärder. Men i detta fall gäller det ju inte ett yrkande om införande av nya principer, utan det är enbart fråga om att överflytta bidragsgivningen till ett antal skolor från ett anslag till ett annat.

Motionsvis har också yrkats att ett par internatskolor, som inte har statsbidrag från någotdera anslaget, skall komma i åtnjutande av sådant. Det gäller den s. k. Grännaskolan och Ekebyholmsskolan. Vad framför allt Grännaskolan beträffar har vi anledning erinra oss den utomordentligt positiva behandling som kom motioner om statsbidrag till denna skola till del vid fjolårets riksdag, och i år har statsutskottsmajoriteten gjort ett uttalande som bör inge Grännaskolans huvudmän de bästa

förhoppningar om en snar lösning av statsbidragsfrågan för denna skola.

Ett fullföljande av det yrkande som framställts i motionerna I: 386 och II: 483 sker i reservation 5. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation. Ett tekniskt fel har dock insmugit sig i klämman beträffande beloppets storlek, och jag skall be att få framföra ett beriktigande på denna punkt.

I reservationen har i enlighet med yrkandet i motionerna I: 386 och II: 483 hemställts om ett förslagsanslag av 18 005 000 kronor. Nämnade belopp borde varit 1 850 000 kronor högre med hänsyn till att anslaget till Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m. i enlighet med yrkandet i nämnda motioner icke skall uppföras på riksstaten för nästa budgetår.

Jag yrkar därför att här förevarande anslag Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor, som visserligen är förslagsanslag och därför utan särskilt beslut av riksdagen kan merbelastas med angivna 1 850 000 kronor, uppföres med det mera rättvisande beloppet 19 855 000 kronor.

Detta innebär att hemställan under II. bör ha följande lydelse:

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 386 och II: 483, såvitt nu är i fråga, till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 19 855 000 kronor.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! De privatskolor och internatskolor som åtnjuter statsanslag är indelade i två grupper, av vilka den ena är bättre ställd än den andra i statsbidragsavseende. Det finns inga sakliga skäl för en sådan uppdelning av skolorna i två olika grupper. Om detta är vi allesammans ense.

Den utredning som tillsattes förra året om bl. a. privatskolorna har detta

Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.

problem under övervägande. Såväl departementschefen som utskottsmajoriteten hänvisar till att så är fallet. Även jag vill för min del göra det, när jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan under punkterna 25 och 27.

Härutöver bör det endast tilläggas i anledning av vad herr Turesson avslutningsvis anförde om de skolor, som står utanför statsbidragssystemet, att utskottsmajoriteten i detta avseende gjort en utomordentligt positiv skrivning. Det heter i denna skrivning: »I avvaktan på resultatet av pågående utredningsarbete beträffande internatskolorna, omnämnt under punkten 25 i det föregående, är utskottet emellertid icke berett att nu förorda en utökning av antalet internatskolor med statligt bidrag. Utskottet förutsätter dock att Kungl. Maj:t kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på berörda skolors ekonomiska förhållanden och därest det visar sig nödvändigt, innan utredningen slutförts, överväger frågan om statsbidrag till de skolor och den real-skollinje, som avses i motionerna.»

Jag antar att motionärerna knappast drömt om att bli så fullständigt bönhörda.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5) med den av herr Turesson under överläggningen yrkade ändringen, att utskottets hemställan under II. skulle erhålla följande lydelse:

»II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 386 och II: 483, såvitt nu är i fråga, till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 19 855 000 kr.»;

och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i an-

ledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 25:o) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr Wallmark m. fl. med den av herr Turesson under överläggningen yrkade ändringen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 134 ja och 64 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkten 26

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 27***Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr **KEIJER** (fp):

Herr talman! Frågor som rör punkten 27 har redan berörts i tidigare anföranden. Jag vill endast understryka att vad utskottet anfört visar vilken besvärlig situation de privata internatskolorna befinner sig i. Det är nödvändigt att de utredningar angående desas framtida ställning som pågår blir slutförda med det snaraste.

Det blir för varje år allt svårare att driva en skola med väsentligen privata gåvor och elevavgifter. För de flesta av de under denna punkt nämnda skolorna gäller, liksom för Ekebyholmsskolan, vars behov vitsordats i en fyrpartimotion — nr 200 i denna kammare — att det är ett livsvillkor att de får stöd av det allmänna.

Inte minst internatskolorna fyller en uppgift som är av mycket stor betydelse i dagens samhälle. Med tillfredsställelse noterar jag statsutskottets välvilliga inställning till dessa skolor. Det heter: »Utskottet har stor förståelse för motionärernas uppfattning att statsbidrag bör utgå till nyssnämnda skolor.» Utskottet vill avvakta det pågående utredningsarbetets resultat men uttalar: »Utskottet förutsätter dock att Kungl. Maj:t kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på berörda skolors ekonomiska förhållanden och därest det visar sig nödvändigt, innan utredningen slutförts, överväger frågan om statsbidrag till de skolor och den realskollinje, som avses i motionerna.»

Jag hoppas, herr talman, att regeringen visar sig förstående när skolorna gör sig påminta i bidragsangelägenheter.

I detta anförande instämde herrar *Rimmerfors* (fp), *Stiernstedt* (h), *Nyström* (s), *Lothigius* (h), *Löfgren* (fp) och *Gustafsson* i Borås (fp).

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28—44

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45

Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

Kungl. Maj:t hade (punkt D 55, s. 289—292) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i vissa av departementschefen angivna fall meddela särskilt beslut om statsbidrag, dels ock

Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 135 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boman m. fl.* (I: 149) och den andra inom andra kammaren av fru *Holmqvist m. fl.* (II: 198);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* och herr *Wikberg* (I: 393) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Larsson* i Öskeviksby (II: 475);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 397) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 476), i vilka hemställt, såvitt nu var i fråga, 1) att statsbidraget till inbyggda skolor höjdes för skolor inom industri och hantverk och handelns område från 13 000 till 16 000 kr. och inom husligt arbete från 10 800 till 13 500 kr., 2) att anslaget till enskilda företagsskolor inom industri och hantverk höjdes från 14 500 kr. till 18 000 kr., 3) att till företagsskolor inom husligt arbete och inom handelns områden beviljades statsbidrag med 16 000 kr. resp. 18 000 kr. per år och avdelning, samt 4) att bidraget till driften av lokala yrkesskolor uppräknades till 140 200 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 149 och II: 198 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 397 och II: 476, i vad de avsåge dels ändrade normer för statsbidrag till inbyggda skolor samt till enskilda företagsskolor inom industri och hantverk, dels normer för och statsbidrag till företagsskolor inom husligt arbete och inom handelns områden, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med av-

Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

slag å motionerna I: 397 och II: 476, såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i de i statsrådsprotokollet angivna fallen meddela särskilt beslut om statsbidrag;

b) till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 135 000 000 kr.;

IV. att motionerna I: 393 och II: 475 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman, Axel Andersson, Nils-Eric Gustafsson, Wallmark, Nyman, Strandberg, Johan Olsson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Turesson, Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett

dels att utskottet under II. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 397 och II: 476, såvitt nu var i fråga, besluta om dels ändrade normer för statsbidrag till inbyggda skolor samt enskilda företagsskolor inom industri och hantverk, dels normer för och statsbidrag till företagsskolor inom husligt arbete och handelns område i enlighet med vad i motionerna föreslagits;

dels ock att utskottet under III. — under förutsättning av bifall till yrkandet beträffande II. — bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 397 och II: 476, såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i de i statsrådsprotokollet angivna fallen meddela särskilt beslut om statsbidrag;

b) till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Till denna punkt har fogats en reservation, vari hemställs att riksdagen måtte besluta om ändrade normer för statsbidrag till inbyggda

skolor samt till enskilda företagsskolor inom industri och hantverk liksom till företagsskolor inom husligt arbete och på handelns område. I anslutning här till hemställs även i reservationen att bidraget till driften av lokala yrkesskolor uppräknas till 140 miljoner kronor. Dessa reservationsyrkanden överensstämmer med överstyrelsens för yrkesutbildning åskande och motiveras av att lönerna har stigit avsevärt sedan nuvarande statsbidragsbestämmelser fastställts. Det var nämligen redan år 1958 som riksdagen fattade beslutet att statsbidraget till inbyggda skolor skulle utgå med 13 000 kronor per avdelning om minst 8 elever, att statsbidraget till enskilda företagsskolor inom industri och hantverk skulle utgå med 14 500 kronor samt att statsbidraget till inbyggda skolor inom husligt arbete skulle utgå med 10 800 kronor per år och avdelning.

I reservationen föreslås nu att statsbidraget till inbyggda skolor inom industri och hantverk samt på handelns område höjes från 13 000 till 16 000 kronor och inom husligt arbete från 10 800 kronor till 13 500 kronor. För de enskilda företagsskolorna inom industri och hantverk föreslås en uppräknings av anslaget från 14 500 kronor till 18 000 kronor.

Det skall villigt erkännas att det har gjorts stora ansträngningar från samhällets sida för att ordna yrkesutbildning för ungdom. Men det finns ändå inte möjligheter att vid samhällets yrkesskolor ge utbildning för alla de ungdomar som önskar sådan. Det är därför som man med stor tillfredsställelse konstaterar att näringslivet är villigt att ställa sina resurser till förfogande för att vid sidan av samhällets yrkesskolor meddela yrkesutbildning. Detta behövs, ty det är stor efterfrågan på yrkesutbildat folk, och för såväl den enskilde som för samhället är yrkesutbildningen nödvändig.

Statsrådet Edenman har säkerligen

bedömt läget riktigt när han i direktiven till yrkesutbildningsberedningen uttalat, att det sannolikt blir nödvändigt att i större utsträckning än hittills ta näringslivets resurser i anspråk för yrkesutbildning. Under dessa förhållanden tror jag att det är välbetänkt att redan nu ge näringslivet kompensation för de ökade kostnader man haft för sina utbildningsanstalter.

För näringslivet medför det ofta stora besvär att anordna yrkesundervisning. Lärare skall anskaffas, och svårigheter uppstår därigenom att eleverna vid många tillfällen skall handskas med dyrbara maskiner. En annan svårighet uppkommer därigenom att dessa elever inte kan hålla den normala arbetstakten, eftersom de ju är ovana och inte har tillräckliga kunskaper. Men trots dessa svårigheter har näringslivet visat sig vara berett att hjälpa till.

Ingen kan heller påstå att yrkesutbildningen i inbyggda skolor, i företagsskolorna eller hos hantverksmästarna är av sämre kvalitet än i de samhällseliga yrkesskolorna. De här ifrågasvarande skolorna är dessutom ekonomiskt fördelaktiga för samhället. De elever som utbildas i dessa skolor är mycket eftersökta vilket är ett bevis så gott som något på att utbildningen är god.

Jag tror att ett bifall till reservationen skulle innebära en stimulans till ökade insatser hos näringslivet när det gäller att medverka till yrkesutbildningen. Huvudmännen för dessa skolor måste fatta det som ett erkännande av verksamheten, om samhället påtar sig att bestrida den automatiska kostnadsökning som inträffat sedan normerna för statsbidragen senast fastställdes.

Utskottet hänvisar i sitt utlåtande till yrkesutbildningsutredningen och anser att denna bör pröva behovet av anslag för de ändamål det här är fråga om. Enligt min mening är detta inte hållbart. Jag vet väl att man anfört att vi inte bör föregripa en utrednings för-

Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

slag, men så har inte heller skett. Vad som har äskats är att få kompensation för de ökade kostnader som uppkommit sedan 1958. Man kan inte, bara för att en utredning arbetar, hålla sig till det som var när utredningen började sitt arbete. Jag kan förstå att man söker undvika speciella nyheter, nya principer och omorganisationer, men här är det bara fråga om att täcka de ökade kostnader som uppkommit för skolornas målsmän.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 7 vid punkten 45 i statsutskottets utlåtande nr 66.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! De löpande rapporterna från arbetsmarknadsstyrelsen visar att vårt land inom olika områden har brist på kvalificerad arbetskraft. Det har i dag bekräftats i detta hus av arbetsmarknadsstyrelsens chef, generaldirektör Bertil Olsson.

Trots utbyggnaden av våra lokala yrkesskolor kan ett stort antal sökande inte beredas utbildning vid dessa skolor. I en sådan situation förefaller det mig naturligt att man söker andra möjligheter till yrkesutbildning. Ett med yrkesskoleutbildningen fullt jämförbart komplement är yrkesutbildningen inom näringslivet. Den har t. o. m. vissa fördelar därigenom att den har omedelbar kontakt med det dagliga arbetet i företaget. Den blir mera levande än den ordinarie yrkesskoleutbildningen och den är ständigt aktuell eftersom den måste anpassas till utvecklingen inom näringslivet. Den är dessutom ur ekonomisk synpunkt avsevärt mycket fördelaktigare såväl för det allmänna, stat och kommun, som för de unga själva.

Jag har, herr talman, tidigare med siffror och diagram påvisat detta förhållande för kammarens ärade ledamöter, och jag skall inte nu uppta tiden med att på nytt anföra dessa siffror. Tillåt mig bara erinra om att utbild-

Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

ningen vid yrkesskolorna är upp till tio gånger så dyr som den utbildning som sker inom näringslivet.

De möjligheter och fördelar som yrkesutbildning inom näringslivet erbjuder har statsrådet Edenman till vår glädje uppmärksammat och i direktiven till yrkesutbildningsberedningen uttryckt sin uppskattning av. Ja, han har t. o. m. rekommenderat beredningen att undersöka möjligheterna att i större utsträckning än vad hittills varit fallet söka utnyttja de former av yrkesutbildning som här kan erbjudas.

Inom näringslivet är vi beredda att ta på oss en del av yrkesutbildningen, men det synes oss då också rimligt att åtminstone en del av kostnaderna täcks. Detta är också fallet nu, men det är fråga om ytterst blygsamma belopp i förhållande till kostnaderna i yrkesskolorna. Dessa belopp fastställdes för vissa utbildningsformer år 1958 och för några andra år 1960 och har sedan dess inte förändrats. De löne- och kostnadsstegringar som senare förekommit beräknade dåvarande kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning till 25 procent och begärde att bidragen skulle uppräknas med denna procentsats. Departementschefen avtog denna rimliga begäran.

I motionsparet I: 397 och II: 476 upprepas kravet och i den till denna punkt i utskottsutlåtandet fogade reservationen nr 7 yrkas bifall till denna uppräknings i vad den gäller inbyggda skolor för industri, hantverk och handel som svarar för en del av yrkesutbildningen inom näringslivet.

Herr talman! Enbart lönestegringarna från 1958 och 1960 uppgår till mer än 25 procent. En uppräknings av denna storleksordning har under de gångna åren skett inom praktiskt taget alla andra områden. När här ifrågakommande utbildning bevisligen är ekonomiskt fördelaktigt synes det mig i hög grad angeläget att denna form av utbildning uppmuntras och stimuleras i stället för

att man, såsom departementschefens förslag uppfattas, diskriminerar de människor eller företag som ställer sig till förfogande för dylik utbildning.

För denna utbildning behövs inga statliga investeringar, inga nya lärarkrafter — alla nödvändiga resurser finns i stort sett tillgängliga inom näringslivet. Då för närvarande hela yrkesskoleväsendet är under omdaning eller i varje fall under utredning och då finansministern vid den i dag i riksdagshuset pågående kommunkonferensen i sitt inledningsanförande med skärpa framhållit nödvändigheten av att, som han uttryckte det, begränsa de statliga och kommunala investeringarna, synes det mig i ännu högre grad angeläget att utnyttja de möjligheter som här erbjuds inom näringslivet.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservation nr 7 av herr Boman m. fl.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Det kan naturligtvis, som herr Mattsson säger, finnas skäl att inte låta det förhållandet, att en utredning pågår, alltför länge hindra en uppräknings av ett anslag.

Men nu gäller det inte en utredning som beräknas pågå i flera år framåt utan en stor utredning som snart är färdig. Därför vore det olämpligt att nu vidta förändringar.

Vi hoppas att mycket snart få tillfälle att ta ställning till yrkesutbildningen i hela dess vidd. Vi får också ta ställning till hur samarbetet mellan yrkesskolorna och näringslivet skall ske och hur kostnadsfördelningen skall göras. Vi hoppas väl alla att detta skall ske vid nästa års riksdag.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

Mom. II

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mattsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 45:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Mattsson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 100 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III och IV

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 46—48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49

Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

Kungl. Maj:t hade (punkt D 59, s. 294--296) föreslagit riksdagen att till

detta ändamål för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 3 344 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 397) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 476), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, 1) att statsbidraget för lärlingsutbildning hos hantverksmästare i yrken med minst tre års lärlingstid höjdes från 2 000 kr. till 2 500 kr. (grundbidrag) för lärling som icke tidigare erhållit undervisning i yrket vid yrkesskola som stode under inseeende av skolöverstyrelsen, 2) att bidraget, där lärlingstiden understeg tre men ej två år, höjdes från 1 500 kr. till 1 900 kr., 3) att kursbidraget för teoriundervisning meddelad under ledighet med bibehållen lön höjdes från 1 200 kr. till 1 500 kr., 4) att statsbidraget till lärlingsutbildning inom muraryrket, byggnadsträrbetaryrket m. m. höjdes från 1 100 till 1 500 kr. samt att kurstillägg utginge enligt samma grunder som för lärling hos hantverksmästare, samt 5) att anslaget för främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare uppräknades med erforderligt belopp.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 397 och II: 476, såvitt nu var i fråga, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 3 344 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman, Axel Andersson, Nils-Eric Gustafsson, Wallmark, Nyman, Strandberg, Johan Olsson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Turesson, Nihlfors, Nelander, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 397 och II: 476, såvitt nu var i fråga, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästa-

Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

re m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 3 694 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Under denna punkt, som behandlar främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare, har vi i en reservation framhållit dels lärlingsutbildningens stora betydelse men dels också att statens bidrag till denna utbildning med hänsyn till de stegrade kostnaderna sedan 1960 måste anses vara för lågt.

Med anledning därav har vi hemställt att riksdagen för främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1965/66 måtte anvisa ett förslagsanslag av 3 694 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 8 vid punkten 49.

Herr **NORDGREN** (h):

Herr talman! Det vore frestande att helt enkelt bara instämna i herr Mattssons yrkande. Jag vill dock med några få ord beröra denna punkt i utskottets utlåtande, som avser en annan form av utbildning i näringslivet, nämligen lärlingsutbildningen hos hantverksmästare. Från denna form av yrkesutbildning har jag viss personlig erfarenhet som gör att jag kan försäkra att den — rätt skött — är minst lika fördelaktig som utbildningen vid de s. k. inbyggda yrkesskolorna, vilken jag i mitt tidigare anförande berört. Den är ur ekonomisk synpunkt ännu fördelaktigare för det allmänna och är dessutom eftersökt av ungdomen. Den borde alltså, av samma skäl som jag anförde vid behandlingen av punkt 45, utnyttjas och stimuleras i vida större omfattning än vad som nu är fallet.

År 1960 fastställdes statsbidraget för utbildning hos hantverksmästare till 2 000 kronor i yrken med tre respektive fyra års lärlingstid. Herr talman, var

och en som något litet känner till vilken tid en effektiv yrkesutbildning tar och vad kollektivavtalen föreskriver beträffande lärlingar torde lätt inse att ett belopp på 600 å 700 kronor per år inte ens täcker mer än en liten del av vad vi kontant utbetalar till lärlingen, än mindre kostnaderna för själva utbildningen. Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslog även här en sådan uppräknig av anslaget som skulle motsvara kostnadsstegringen. Departementschefen har icke tillstyrkt detta förslag och visar därmed enligt min uppfattning inte alls i handling den uppskattning av ifrågavarande utbildning som statsrådet i ord ger uttryck åt i direktiven till yrkesutbildningsberedningen.

Herr talman! Detta är en bra, eftersökt och för staten ekonomiskt fördelaktig utbildning. Jag sade »eftersökt». Får jag, herr talman, lämna några dagsfärska siffror som belyser detta.

Ärade kammarledamöter! Antalet bidragsrum är för närvarande 1 900. KÖY föreslår en höjning till 2 700. Kungl. Maj:t förordar 2 200 för nästa budgetår. För innevarande budgetår har 1 067 ansökningar redan beviljats, 1 945 ansökningar är ute på remiss. Det blir sammanlagt 3 612. Även om vi räknar med att några ansökningar avslås, visar siffrorna att antalet ansökningar vida överstiger antalet bidragsrum, vilket betyder att motsvarande antal ungdomar inte kan beredas önskad yrkesutbildning.

Om vi för kommande budgetår förutsätter att de ansökningar som nu remissbehandlas kommer att bifallas, skulle av 2 200 bidragsrum 1 712 tas i anspråk redan vid budgetårets ingång. Därutöver skulle således för samtliga yrken, inbegripet byggnadsbranschen, endast 488 nya ansökningar kunna beviljas.

Detta förhållande aktualiserar ånyo överstyrelsens mångåriga förslag att antalet bidragsrum inte skall bestämmas

av riksdagen, utan att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma detta. Det i princip riktigaste förfarandet vore givetvis att över huvud taget inte maximera antalet bidragsrum utan låta de lärlingar, som kan tillförsäkras en av arbetsmarknadens parter godkänd utbildning, få sådan utbildning med det stöd från det allmänna som lärlingsbidragen utgör. Det vore önskvärt att Kungl. Maj:t i nästa års statsverksproposition lade fram förslag härom.

Herr talman! Åberopande vad jag anfört angående uppräkningsen av berörda anslag ber jag nu att få instämma i herr Mattssons yrkande om bifall till reservation 8.

Jag vill också med hänvisning till vad jag avslutningsvis nämnde om bidragsrummen vädja till statsrådet att överväga andra principer för fastställande av bidragsrummen i kommande statsverksproposition.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Av samma skäl som de jag anfört vid behandlingen av punkt 45 ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 8); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nordgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 49:o i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 8) av herr Boman m. fl.

Bidrag till driften av folkhögskolor

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nordgren begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 104 ja och 97 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 50 och 51

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52

Bidrag till driften av folkhögskolor

Kungl. Maj:t hade (punkt D 62, s. 299—304) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 700 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 145), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att ytterligare en folkhögskola utöver departementschefens förslag erhöles statsbidrag och att anslag till bidrag till folkhögskolor därvid uppräknades med 151 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och därför till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 851 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* (I: 391) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Skärstad m. fl. (II: 459), i vilka hem-

Bidrag till driften av folkhögskolor

ställt att riksdagen måtte 1) besluta att för budgetåret 1965/66 antalet folkhögskolor som åtnjöt statsbidrag till driften av sin verksamhet utökades med två samt 2) vid sin behandling av Bidrag till driften av folkhögskolor under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 882 700 kr.;

dels en inom andra kammaren av herr *Eskel m. fl.* väckt motion (II: 448), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1965/66 statsbidrag skulle utgå till ytterligare två folkhögskolor samt att till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 882 700 kr.;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Keijer m. fl.* väckt motion (II: 460), i vilken hemställts att riksdagen beslutade att under budgetåret 1965/66 statsbidrag finge utgå till ytterligare en folkhögskola utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna samt att riksdagen under åttonde huvudtiteln punkt D 62 anvisade ytterligare medel för detta behov.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 114 och II: 145, I: 391 och II: 459, II: 448 samt II: 460, i vad de avsåge statsbidrag till en folkhögskola utöver Kungl. Maj:ts förslag, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 114 och II: 145, I: 391 och II: 459, II: 448 samt II: 460, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 700 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman, Axel Andersson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Johan Olsson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Nelander, Eskel, Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till

motionerna I: 114 och II: 145, I: 391 och II: 459, II: 448 samt II: 460, såvitt nu var i fråga, besluta att för budgetåret 1965/66 medgiva statsbidrag till en folkhögskola utöver Kungl. Maj:ts förslag;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 391 och II: 459, II: 448 samt II: 460 ävensom med bifall till motionerna I: 114 och II: 145, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 36 851 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Riksdagen, eller i varje fall denna kammare, har i dag att fatta beslut om huruvida det från och med nästa budgetår skall vara 103 eller 104 folkhögskolor som skall få statsbidrag till driften av sin verksamhet. Skolöverstyrelsen har föreslagit 104, men utskottsmajoriteten har biträtt statsverkspropositionen och föreslagit 103, vilket innebär en folkhögskola mera än under innevarande budgetår.

I reservationen nr 9, som är fogad till utlåtande nr 66, har hemställts att riksdagen måtte besluta att medgiva statsbidrag till en folkhögskola utöver vad som har föreslagits i statsverkspropositionen.

Situationen är den, att vi nu har två folkhögskolor vilka från samma år, nämligen arbetsåret 1962/63, har fyllt fordringarna för statsbidrag. Det är Kaggeholms folkhögskola, Ekerö, Stockholms län, som visserligen har arbetat från och med läsåret 1942/43 men först från arbetsåret 1962/63 anses ha fyllt fordringarna för statsbidrag. Från samma läsår har Klarälvdalens folkhögskola varit i verksamhet och även den har fyllt fordringarna för statsbidrag. Kaggeholmsskolans målsman är Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, och för Klarälvdalens folkhögskola är Värmlands läns landsting huvudman.

Riksdagen har visat folkhögskolan stort förtroende under de senaste åren och sålunda medgivit statsbidrag till flera nya skolor och även höjt bidraget till dessa skolor, och i år har departementschefen föreslagit driftbidrag som utskottet har godtagit i avvaktan på en kompletterande utredning som aviserats. Vi hoppas nu att vi får förslag om nya bidragsregler för folkhögskolorna till nästa års riksdag, vilket enligt departementschefen bör vara möjligt.

När det nu finns två folkhögskolor som samtidigt har blivit statsbidragsberättigade, har vi reservanter ansett det vara svårt att avgöra vilken skola som skall få bidrag och vilken som skall bli utan, och därför har vi föreslagit att både Kaggeholms och Klarälvdalens folkhögskolor skall erhålla statsbidrag till driftkostnaderna från och med nästa budgetår. Skolöverstyrelsen betonar att båda skolorna har utformat sina planer i samråd med den, och förberedelserna har vidtagits innan förslaget om fackskolor förelåg. Vidare har man gjort betydande ekonomiska insatser.

Herr talman! Jag sade att riksdagen har visat folkhögskolorna stort förtroende under de senaste åren. Jag hoppas att riksdagen skall visa dem samma förtroende också i dag genom att bifalla reservationen om att statsbidrag skall beviljas till driften av ytterligare en folkhögskola utöver vad utskottsmajoriteten föreslår.

Jag hemställer om bifall till reservationen nr 9.

I detta anförande instämde herr Jonasson (cp).

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Det finns ledande folkhögskoleansvariga som hävdar, att det inte i första hand är folkhögskolans framtid som är prekär, utan folkhögskolans nutid. Det är den aktuella situationen som är svår, inte minst ur ekonomisk synpunkt.

Det är väl detta som har gjort att

Bidrag till driften av folkhögskolor
skolöverstyrelsen har föreslagit en verklig statsbidragsreform för våra folkhögskolor, som skulle innebära att statsbidrag skulle utgå med 126 procent av avlöningskostnaderna som avlösning av de nuvarande bidragsformerna.

Vidare har skolöverstyrelsen föreslagit att två nya folkhögskolor skulle få statsbidrag. Dessutom har skolöverstyrelsen ett par mycket intressanta förslag. Det ena innebär expertmedverkan vid ungdomsledarutbildning samt studie- och organisationsledarutbildning. Det andra intressanta förslaget innebär expertmedverkan vid undervisning på postgymnasial nivå, d. v. s. man tänker sig att undervisning som leder till kunskaper ungefär motsvarande ett akademiskt betyg bör kunna anordnas såsom försöksverksamhet i form av särskilda kurser vid vissa folkhögskolor.

Då skulle universitetslärare leda planeringen och undervisningen och även i lämplig utsträckning följa utvecklingen samt hålla seminarieövningar och vissa föreläsningar. Detta förslag om undervisning på postgymnasial nivå vid några folkhögskolor måste betecknas som ytterst intressant.

Skolöverstyrelsen kommer fram till en summa på drygt 41 miljoner kronor för våra folkhögskolor, medan i statsverkspropositionen endast upptagits 36,7 milj. kronor. Statsutskottet har alltså följt departementschefens förslag och det innebär, som herr Mattsson redan påpekat, att endast en ny folkhögskola skulle erhålla statsbidrag.

Kaggeholms skola, som är en av de två folkhögskolor som uppfyller fordringarna för statsbidrag, har drivits av pingströrelsen under mer än 20 år. Ända sedan 1962/63 anses den ha uppfyllt statsbidragsfordringarna. Den långa tid som denna skola verkat borde betraktas som ett plus i sammanhanget. Den andra statsbidragsberättigade skolan är Klarälvdalens folkhögskola, som Värmlands läns landsting upprätthåller. Vidare arbetar Valla folkhögskola visser-

Bidrag till driften av folkhögskolor

ligen med statsbidrag som filialfolkhögskola, men den vill nu bli självständig folkhögskola. Dessutom planeras sedan ganska lång tid tillbaka folkhögskolor av metodistkyrkan och svenska scoutförbundet.

Beträffande departementschefens uttalanden i statsverkspropositionen skulle jag vilja sätta ett minustecken och två plustecken i kanten. Minustecknet gäller det faktum att han endast vill ge statsbidrag till en ny folkhögskola. Vi reserverar yrkar alltså att två bör komma in fråga.

Det första plustecknet gäller att departementschefen nu anser att förutsättningar för en omprövning av bidragsvillkoren för folkhögskolor föreligger. Jag tycker detta är ett fint erkännande. Även om departementschefen menar att överstyrelsens förslag behöver överses och kompletteras ger han dock löfte om att förslag om ett ändrat bidragssystem skall föreläggas 1966 års riksdag. Detta uttalande inger en förhoppning som vi hoppas skall infrias.

Det andra plustecknet gäller den förstärkning av provisorisk art, uppgående till 5 miljoner kronor, som folkhögskolorna nu skall få. Detta är väl ett minimum för att de över huvud taget skall kunna klara den kris som folkhögskolorna ekonomiskt sett för närvarande genomgår i väntan på att det nya bidragssystemet skall genomföras och den statsbidragsreform beslutas som skolöverstyrelsen sedan länge tänkt sig.

En del representanter för vårt skol-samhälle har uttryckt farhågor för att denna skolform skulle få svårt att hävda sig gentemot de reguljära gymnasiala utbildningsmöjligheterna. Såvitt jag kan förstå är de farhågorna överdrivna. Man skulle möjligen kunna säga att vissa delar av folkhögskolans nuvarande yrkesförberedande kurser kan komma att få minskad betydelse i framtiden, men samtidigt föreligger ett mycket stort utbildningsbehov för vuxna,

och här har folkhögskolorna en viktig uppgift att fylla. Den undervisningsform och den internatmiljö som de erbjuder är också synnerligen värdefulla, liksom det förhållandet att möjligheterna till ungdomsledarutbildning i högre grad också bör kunna förverkligas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 9.

I detta anförande instämde herrar *Nelander, Wiklund, Gustafsson* i Borås, *Nilsson* i Lönsboda, *Westberg* och *Jonsson* (samtliga fp) samt herr *Hector* (k).

Herr **KEIJER** (fp):

Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma med herrar *Mattsson* och *Källstad* i denna fråga. De skäl som de har åberopat för att ytterligare två folkhögskolor bör få statsbidrag från och med instundande budgetår är mycket bärande. Jag vill emellertid påpeka att statsutskottet såvitt jag förstår handlat på ett annat sätt i år än 1963. Då förelåg en liknande situation som nu. Även då hade framlagts förslag från regeringen om att endast en ny folkhögskola skulle få statsbidrag under det kommande budgetåret. Två folkhögskolor hade emellertid startat sin verksamhet samma år. Statsutskottet uttalade då att det vore svårt att avgöra vilken av dessa båda som skulle anses äga företräde och föreslog därför statsbidrag för ytterligare två folkhögskolor, vilket blev riksdagens beslut.

Jag hoppas att riksdagen skall handla på samma sätt även i år, och jag ber att få yrka bifall till reservation nr 9.

I detta anförande instämde herr *Rimmerfors* (fp).

Herr **FRIDOLFFSSON** i Stockholm (h):

Herr talman! Jag begärde ordet av den anledningen att jag undertecknat motionen 460, som går ut på att riksdagen måtte besluta om statsbidrag till

två nya folkhögskolor under budgetåret 1965/66 i stället för en som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Det var av två skäl som jag under-tecknade motionen. För det första anser jag att folkhögskolorna har en stor betydelse för ungdomens personlighets-utveckling och medborgarfostran. Behandlingen av denna fråga har i år i stort sett varit densamma som behandlingen av motsvarande fråga under fjol-året. Skolöverstyrelsen har i år liksom i fjol åskat statsbidrag till två nya folkhögskolor, medan departementschefen förordat statsbidrag till endast en. Den väsentliga skillnaden har dock inträffat vid utskottsbehandlingen. I fjol biträde majoriteten skolöverstyrelsens hemställen om statsbidrag till två nya folkhögskolor, vilket riksdagen också beslutade. I år går däremot utskottsmajoriteten på departementschefens linje.

Det andra skälet till att jag under-tecknade motionen är följande. I fjol förbigicks som bekant Kaggeholms folkhögskola vid tilldelning av statsbidrag. Skolan har, som vi nyss har hört, varit i verksamhet sedan 1942 och drivs av pingströrelsen. Dess medlemmar har satsat minst 3 miljoner kronor på skolans drift. Det är väl ingen överdrift att säga att det väckte berättigat uppseende, när den av skolöverstyrelsen förordade skolan, Kaggeholms folkhögskola, inte fick statsbidrag i fjol.

I interpellationsdebatt i fjol höstas förklarade statsrådet Edenman sina mått och steg med att hänvisa till att folkhögskolorna tilldelats statsbidrag i den ordning som de godkänns av skolöverstyrelsen. Det spelar med andra ord ingen roll hur länge en rörelse har drivit en folkhögskola, även om det skett i decennier, utan det avgörande är när skolöverstyrelsen godkänt skolan och tillstyrker att den blir statsbidragsberättigad. Om statsrådet Edenman hade den uppfattningen i fjol, så har, förmodar jag, statsrådet samma uppfattning i år. I så fall ligger ju Kag-

Bidrag till driften av folkhögskolor
geholms folkhögskola vad beträffar er-hållande av statsbidrag inte så väl till.

En annan folkhögskola, nämligen Klarälvdalens folkhögskola, befinner sig så att säga i samma årsklass som Kaggeholm vad beträffar uppfyllda ford-ringsanspråk på statsbidrag. Jag måste villigt erkänna att jag tror att det blir mycket svårt att förbigå Kaggeholms folkhögskola i år, särskilt med tanke på det pressuttalande statsrådet Edenman gjorde i fjol höstas, då han sade att Kaggeholms folkhögskola har inteckning i nästa statsbidrag, men möjligheterna därtill är lika stora i år som i fjol, och för att inte fjolårets situation åter igen skall bli aktuell och ungefär samma sak upprepas, nämligen att en tillämpning av anciennitetsprincipen skulle medföra att den ena av de båda enligt statsrådet Edenmans argumentering jämspelta folkhögskolorna, Kaggeholms och Klarälvdalens, skulle bli utan statsbidrag yrkar jag bifall till reservation 9 vid statsutskottets utlåtande nr 66.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! De föregående talarna har redogjort för alla de sakliga omständigheter som kan anföras i detta ämne utom en. Ingen har nämnt att riksdagen vid två tillfällen, nämligen 1962 och 1963 uttalat, att man bör iakta stor försiktighet vid inrättande av nya folkhögskolor. Det har uppenbarligen ecklesiastikministern tagit intryck av, då han i år bara velat gå med på att ytterligare en folkhögskola får statsbidrag.

Jag är medveten om att detta kan te sig bekymmersamt, eftersom det är två folkhögskolor som nu är utan statsbidrag, men å andra sidan bör man ju, när man startar nya skolor, med dessa riksdagens uttalanden i bakgrunden, väl veta vad man ger sig in på. Det kan inte vara rimligt att man trots sådana bestämda uttalanden av riksdagen tror sig kunna ändra på den försiktiga tak-

Bidrag till driften av folkhögskolor

tik som riksdagen med hänsyn till ovissheten i fråga om folkhögskolans ställning i skolväsendet så bestämt har förordat.

Vad beträffar Kageholms folkhögskola blev den utan statsbidrag förra gången. Då ansågs det allmänt att nästa gång ett nytt statsbidragsrum infördes, så skulle det vara Kageholmsskolans tur. Nu anser jag att man har rätt att förutsätta, att om riksdagen i dag beslutar inrättande av ytterligare ett statsbidragsrum, så är det Kageholmsskolan som står i tur att få det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag har i denna kammarare ingående redovisat skälen till att jag i följ, när jag stod i den valsituationen att jag skulle välja mellan att ge statsbidrag till Landsorganisationens skola på Runö eller till pingströrelsens skola på Kageholm valde Runöskolan. De skälen skall jag inte här upprepa. Klarälvdalens folkhögskola var emellertid inte med i den valsituationen, och det är alldeles självfallet, att såsom herr Turesson här säger det vore orimligt, om jag i sommar, när beslut i fråga om statsbidrag till folkhögskolor skall fattas, skulle plocka fram Klarälvdalens folkhögskola och göra en liknande jämförelse mellan denna och Kageholms folkhögskola. Det är mot den bakgrunden som jag offentligt i valrörelsen sade — och jag upprepar det gärna här — att Kageholms folkhögskola onekligen har en inteckning i att få statsbidrag nästa gång.

Herr ESKEL (s):

Herr talman! Det skulle vara mycket ytterligare att säga i denna fråga, men kammaren håller mig säkert räkning för att jag vid denna tidpunkt fattar mig kort.

Såsom både herr statsrådet och ut-

skottet påpekat har riksdagen redan tidigare gjort det uttalandet att försiktighet bör iakttagas med inrättandet av nya folkhögskolor. De båda folkhögskolor som enligt skolöverstyrelsens bedömning nu står i tur att erhålla statsanslag hade emellertid inrättats innan riksdagen första gången år 1961 gjorde ett sådant uttalande. Den ena skolan hade då länge varit i verksamhet, medan byggnationen av den andra skolan hade påbörjats. Därtill kommer att riksdagen under de tre senaste åren har beviljat bidrag till ytterligare två folkhögskolor.

Under sådana förhållanden finner jag starka skäl tala för att riksdagen också i år intar denna ståndpunkt, särskilt som de två aktuella skolorna — av vilka jag närmast känner till Klarälvdalens folkhögskola — har uppbyggts under intimt samarbete med skolöverstyrelsen från den första planläggningen och fram till det slutliga iordningställandet.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen av herr Boman m. fl.

I detta anförande instämde herr Ståhl (fp) och fröken Sandell (s).

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 9); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mattsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 52:o) i utskottets utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 99 ja och 89 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkterna 53—59

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60

Lades till handlingarna.

§ 8

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor m. m., samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9

Uppförande av vissa studentbostadshus

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Uppförande av vissa studentbostadshus

Sedan punkten föredragits anförde

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Tillåt mig bara göra några kommentarer vid denna punkt. I maj månad i fjol slogs det larm om att studentbostadssituationen i Uppsala var kritisk, och Kungl. Maj:t begärde genom ecklesiastikministern att arbetsmarknadsstyrelsen skulle låta uppföra 500 studentbostadsrum i provisoriska byggnader för en beräknad kostnad av 5,5 miljoner kronor. Detta verkställdes och pengar togs från arbetsmarknadsstyrelsens anslag för sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Nu står husen där och tilläggsanslag begärs med 5,5 miljoner kronor samtidigt som man konstaterar att det inte blev 500 studentbostadsrum. Det blev bara 380. Det är klart att det är ett ganska dåligt utfall, och detta har föranlett oss att se litet närmare på denna byggnadsverksamhet. Det förklaras att kostnadsberäkningen var otillfredsställande. Den gjordes av studentkårens organ och godtogs utan vidare av departementet och arbetsmarknadsstyrelsen. Detta vittnar inte om den noggranna prövning och förbehandling som ett ärende av denna beskaffenhet och omfattning borde underkastas.

Dessutom kan man diskutera — och detta kanske är det allvarliga i denna fråga — om anslag för sysselsättningspolitiska åtgärder skall användas vid byggenskap i staden Uppsala. Där torde väl knappast några sysselsättningspolitiska åtgärder vara aktuella. De hus som dessa bostadsrum inrymdes i kom från fyra olika fabriker för monteringsfärdiga trähus, och såvitt man känner till lär inte heller någon av dem ha några sysselsättningsproblem, varför inte heller anslaget av detta skäl hört komma i fråga. Det riktiga hade naturligtvis varit att en framställning gjorts till riksdagen i maj i fjol.

Herr talman! Jag har självfallet inget

Interpellation ang. en svensk humanitär insats i Nord- och Sydvietnam

yrkande, utan har bara velat göra detta påpekande.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag inom socialdepartementets verksamhetsområde, och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta behandlingen av det återstående på föredragningslistan upptagna ärendet till kammarens sammanträde onsdagen den 5 nästkommande maj.

§ 11

Interpellation ang. en svensk humanitär insats i Nord- och Sydvietnam

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HECTOR** (k), som yttrade:

Herr talman! Kriget i Vietnam synes utvidgas och förlängas alltmera. Samtidigt blir det allt hänsynslösare och grymmare. Klimat och geografiska förhållanden gör tillståndet ännu mer olidligt. Behovet av humanitära hjälpåtgärder är omätligt.

Vårt land har vid flera tillfällen haft förmånen att kunna göra sådana insatser i internationella sammanhang. En alltmer växande opinion efterlyser nu liknande initiativ för Nord- och Sydvietsnams lidande folk.

Under hänvisning till det anförda an-

håller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få ställa följande fråga:

Överväger regeringen möjligheterna av en svensk humanitär insats, t. ex. genom sjukhus, ambulans eller på annat sätt, till Nord- och Sydvietnam?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till barnmorskeläroanstalterna och statens sjuksköterskeskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1965/66 m. m.,

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter, och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av vissa kulturföremål;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner angående förlustutjämnning, progressionsutjämnning och allmän öppen resultatutjämnning, och

nr 27, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämnning, m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97), dels ock i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta mo-

tioner angående arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet.

§ 13

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1965/66 till frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsbyggnad vid Svenska institutet för konserveringsforskning; och

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett korrosionsinstitut;

från andra lagutskottet:

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1964 vid dess fyrtioåttonde sammanträde fattade beslut; samt

från tredje lagutskottet:

nr 198, i anledning av väckta motio-

ner angående rätten att utsätta fast fiskeredskap i allmänt vatten.

§ 14

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fyra enkla frågor, nämligen av:

herr *Eriksson* i Bäckmora, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående upprätthållande av ett livskraftigt jordbruk i Norrland,

herr *Larsson* i Borrbby, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående kontrollen av importen av kreatursfoder,

herr *Persson* i Heden, till hans excellens herr statsministern angående kärnvapenforskningen, och

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående höjning av existensminimum.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 18.16.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 30 april

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmanen.

§ 1

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 72—76, bevillningsutskottets betänkanden nr 25 och 27, andra lagutskottets utlåtande nr 43 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 30.

§ 2

Föredrogs den av herr *Hector* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående en svensk humanitär insats i Nord- och Sydvietnam.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 23, i anledning av väckta motioner angående de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem,

nr 24, i anledning av väckta motioner om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter,

nr 25, i anledning av väckta motioner angående den enskilda handelns kreditförsörjning,

nr 26, i anledning av väckt motion angående användningen av allmänna pensionsfondens medel,

nr 27, i anledning av väckt motion angående Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet,

nr 28, i anledning av väckta motioner om inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar,

nr 29, i anledning av väckt motion om anslag till utvidgning av verksamheten hos Sällskapet riksdagsmän och forskare,

nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag om utredning rörande servicestöd till befolkningen i vissa glesbygder, och

nr 31, med förslag till ändrad lydelse av § 1 reglementet för Nordiska rådets svenska delegation;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion angående utställande av check utan täckning, och

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 9 juni 1950 (nr 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till jordförvärvslag m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss staten tillhörig fast egendom, m. m., jämte i ämnet väckta motioner,

nr 10, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss staten tillhörig fast egendom, och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 29, med anledning av dels § 21 i riksdagens revisorers berättelse över den år 1964 av dem verkställda granskningen av statsverket, dels väckta motioner om översiktlig riksplanering av kusttrakterna,

nr 31, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förbättra företagshälsovården, angående företagshälsovård, yrkeshygien och yrkesmedicin samt om åtgärder mot yrkesskador och yrkessjukdomar,

nr 32, i anledning av väckta motioner angående Vindelälvens utbyggnad och angående ifrågasatt reglering av Vindelälven, och

nr 33, i anledning av väckta motioner om en undsättningskår för hjälpinsatser vid naturkatastrofer.

Kammarrens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.01.

In fidem
Sune K. Johansson